

Prevođenje odabranih priča iz zbirke *A Tree of Night, and Other Stories* (1949.) Trumana Capotea

Milković, Natalija

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:780019>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-21**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Natalija Milković

**Prevođenje odabranih priča iz zbirke *A Tree of Night, and Other Stories* (1949.) Trumana
Capotea**

Diplomski rad

Rijeka, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
KATEDRA ZA TRANSLATOLOGIJU
ANGLISTIKA I OPĆI MODUL

Natalija Milković
(0009080351)

**Prevođenje odabranih priča iz zbirke *A Tree of Night, and Other Stories* (1949.) Trumana
Capotea**

Diplomski rad

Sveučilišni diplomski dvopredmetni prevoditeljski studij: anglistika i opći modul

Mentorica: doc. dr. sc. Nikolina Palašić

15. rujna 2023.

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOG RADA

Ovime potvrđujem da sam osobno napisala rad pod naslovom: „Prevođenje odabranih priča iz zbirke *A Tree of Night, and Other Stories* (1949.) Trumana Capotea“ te da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi i ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežnim izvorima, literaturi i drugom) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedene u popisu literature.

Ime i prezime studentice: Natalija Milković

Datum: 15.9.2023.

Vlastoručni potpis:

Sažetak

Ovaj će se rad fokusirati na prevođenje dvije kratke priče autora Trumana Capotea, „Miriam“ i „A Tree of Night“, koje su objavljene 1949. u njegovoj prvoj zbirci kratkih priča *A Tree of Night, and Other Stories*. U uvodu diplomskog rada objašnjavaju se razlozi za odabir baš ovih tekstova za prijevod i situacija s već postojećim prijevodom Capoteove zbirke, nakon čega slijedi kratak opis teorijskog pristupa kojim sam se služila tijekom prevođenja. Iduće poglavlje sastoji se od pobližeg upoznavanja s autorovim životom, kontekstom nastajanja zbirke *A Tree of Night, and Other Stories* i njenim formalnim i sadržajnim karakteristikama te sociopolitičkim stanjem u Sjedinjenim Američkim Državama u vrijeme kada je Capote pisao svoje priče. Također se jezgrovito predstavlja žanr američke južnjačke gotike, jedan od čijih je poznatijih predstavnika Truman Capote. Glavni dio rada čine prijevodi dvaju priča i analiza određenih poteškoća koje su nastale tijekom prevođenja svakog teksta, a zaključak pruža kratki osvrt na proces prevođenja, strategije koje su se pritom koristile i ciljeve.

Ključne riječi: prevođenje, kultura, Truman Capote, „Miriam“, „Tree of Night“, južnjačka gotika

Abstract

This paper will focus on translating two short stories by the author Truman Capote, namely, "Miriam" and "A Tree of Night," which were published in 1949 in his first collection of short stories, *A Tree of Night, and Other Stories*. The introduction of the thesis explains the reasons for choosing these particular texts for translation and the situation with the existing translation of Capote's collection, followed by a brief description of the theoretical approach I used during the translation process. The next chapter provides a closer look at the author's life, the context of the creation of the collection *A Tree of Night, and Other Stories*, its formal and content characteristics, and the socio-political situation in the United States at the time when Capote wrote his stories. It also briefly introduces the genre of American Southern Gothic, of which Truman Capote is a prominent figure. The main part of the paper consists of translations of the two stories and an analysis of specific difficulties that arose during the translation of each text, while the conclusion provides a brief overview of the translation process, the strategies used, and the objectives.

Keywords: translation, culture, Truman Capote, "Miriam," "Tree of Night," Southern Gothic

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Metodologija.....	2
3. O autoru.....	4
4. Kontekst nastajanja i poetika zbirke <i>A Tree of Night and Other Stories</i>	5
4.1. Utjecaj političkih i povijesnih okolnosti.....	6
4.2. Žanrovsko određenje.....	8
5. Originalni tekst „Miriam“.....	9
5.1. Prijevod teksta „Miriam“.....	20
5.2. Analiza prijevoda teksta „Miriam“.....	32
6. Originalni tekst „A Tree of Night“.....	35
6.1 Prijevod teksta „A Tree of Night“.....	46
6.2 Analiza prijevoda teksta „A Tree of Night“.....	57
7. Zaključak.....	59
8. Literatura.....	60

1. Uvod

Iz mog akademskog iskustva Truman Capote ne spominje se često, zapravo, ne spominje se uopće, kao jedan od istaknutijih američkih književnika 20. stoljeća, što je reputacija koja prati njegovo ime u Sjedinjenim Američkim Državama. Mnogi faktori mogli su tome pridonijeti, poput kulturnih i društvenih razlika, zastarjelosti ili mogućih loših jezičnih i stilskih odlika pojedinih prijevoda njegovih dijela te njihove slabe promocije i distribucije na ovim prostorima. Iako sam se prvi put susrela s njegovim kratkim pričama na jednom predavanju, nisu bile predstavljene zbog svog književnog značaja, specifičnog stila ili žanra, već su služile kao vježba za učenje novog vokabulara, a autor i njegova druga djela nisu bili ni spomenuti. Usprkos tome, zaintrigirala me Capoteova priča pod imenom „Master Misery“ i bilo je razočaravajuće naknadno saznati da u suvremenoj hrvatskoj književnosti ne postoji njen prijevod, kao ni prijevod zbirke kratkih priča, *A Tree of Night, and Other Stories*, u kojoj je objavljena. Postoji, međutim, prijevod zbirke iz 1966., koji je u Sarajevu izdala naklada „Svjetlost“ – *Drvo noći i druge priče*, no ta je knjiga u većini Hrvatske teško dostupna. Može se pronaći samo u knjižnici u Zagrebu (jedan primjerak) ili u antikvarijatima, također uglavnom u Zagrebu. To je jedan od razloga zbog kojeg sam smatrala da bi bilo zanimljivo pokušati prevesti nekoliko priča iz Capoteove zbirke, iako „Master Misery“ nije jedna od onih koje sam na kraju odabrala za prijevod. U ovom diplomskom radu prevode se priče „Miriam“ i „A Tree of Night“, koje su mi bile interesantne kao par jer su to prve dvije priče kojima je Capote privukao pozornost čitatelja i kritike. Javne i privatne okolnosti nastajanja tih kratkih priča, kao i cijele zbirke, bit će predstavljene u radu, nakon čega slijedi njihov prijevod i analiza problema koji su se pojavili tijekom prijevodnog procesa, koji je potkrijepljen odgovarajućim teorijskim pristupom.

2. Metodologija

Književno prevođenje nerijetko je manje cijenjeno i slabije plaćeno od drugih vrsta prevođenja, poput tehničkog ili pravnog, no književni prevoditelji svejedno se svakodnevno suočavaju s izuzetno visokim očekivanjima. Od njih se očekuje da točno protumače i prenesu značenje originalnog djela, vjerno repliciraju autorove stilske značajke i formalne karakteristike teksta, ali i da odgovorno prilagode kulturološke nijanse u ciljni tekst i zadrže jedinstvenu umjetničku vrijednost. Tužno je što književno prevođenje sličan tretman ima i u vlastitoj akademskoj zajednici, to jest u translatološkim krugovima, gdje neki teoretičari smatraju da je književno prevođenje previše osebujno i specifično da bi se na temelju njega mogle razviti osnove za ozbiljnu teoriju prevođenja ili poučavati buduće prevoditelje (Tymoczko 11).

Međutim, translatologija kao znanost ne stoji na ramenima samo lingvističkih stručnjaka, već i književnih, uostalom, neki od prvih translatoloških teoretičara bili su književni prevoditelji, poput Jiříja Levýja i Antona Popoviča (Tymoczko 11). Od tih ranih dana mnoge su škole mišljenja, kao što su skopos teorija, hermeneutička teorija, pragmatički pristup i sl., oblikovale raznolikost i bogatstvo teorije prevođenja. Pri prevođenju Capoteovih kratkih priča odlučila sam se na primjenu kulturološkog pristupa koji u uvodu zbirke eseja *Translation, History, & Culture* (1990) zagovaraju Susan Bassnett i Andre Lefevere. Svaki tekst i prijevod odrazi su dviju kultura – ne postoje izvan njih, stoga je temeljito poznavanje i razumijevanje kulture ciljnog jezika jedan od najvažnijih uvjeta koji prevoditelj mora ispuniti da bi proizveo adekvatan prijevod. Kulturne vrijednosti, norme i običaji utječu na jezik i bez njihovog poznavanja ne možemo ispravno i potpuno razumjeti tekst, a da i ne govorimo o prevođenju. Iako Bassnett i Lefevere nisu ni prvi ni jedini zastupnici kulturološkog pristupa, svojim tekstovima značajno su pridonijeli njegovoj popularnosti i prihvaćanju u akademskoj zajednici. Ideju da tekst ne postoji samo unutar svojih granica i da bi ga se trebalo proučavati imajući na umu okolnosti nastajanja i druge vrste konteksta zastupali su i teoretičari Itamar Even-Zohar, Gideon Toury, James Holmes, na temelju čijeg rada su Bassnett i Lefevere gradili svoje argumente (Bassnett 14). U svojim teorijskim razmatranjima Bassnett i Lefevere naglašavaju važnost povijesnog i kulturnog konteksta izvornog teksta i razumijevanja čimbenika koji utječu na prevoditeljeve strategije prevođenja, kao i učinka koji prijevod ima na kulturu ciljnog teksta. Navode da prijevod može ciljnoj kulturi predstaviti nove ideje i koncepte, stilska sredstva, forme i obrasce i na taj način započeti cijeli niz revolucionarnih noviteta u književnosti, no isto tako može narušiti i zatomiti takvu vrstu inovacije (Lefevere

11). Ističu da treba obratiti pozornost na pitanja o tome tko inicira i financira prevođenje, kako se bira prevoditelj, na temelju čega je tekst uopće izdvojen za prijevod i koja mu je funkcija u ciljnoj kulturi. Preispituju i ulogu urednika i nakladnika, koliki je zapravo njihov utjecaj na završni rezultat i kakve ideologije stoje iza njihovog rada. Sve odluke koje se donose u tom lančanom procesu neizbježno su subjektivne, pa se ne može očekivati da rezultat, to jest, prijevod, bude objektivn i neutralan (Pavlović 157).

Također smatraju da je proces prevođenja uvijek i neizbježno obilježen nekom vrstom manipulacije: „Prevođenje nije nevina, transparentna aktivnost, nego aktivnost silno nabijena znakovitošću u svakom stadiju, ono rijetko, ako uopće ikad, uključuje odnos jednakosti između tekstova, autora ili sustava. Prijevodi su uvijek ugrađeni u kulturne i političke sustave te u povijest.“ (Bassnett, Trivedi u Pavlović 173). Nadalje, Lefevere na prevođenje gleda kao na prerađivanje, dakle, po njemu prijevod nije manje vrijedna kopija originalnog teksta, već jedna njegova verzija koja predstavlja nezavisno književno djelo. Naravno, pri prevođenju treba imati na umu da nijedna strategija ili pristup neće proizvesti „savršen“ prijevod jer nijedan prevoditelj ne može obuhvatiti svaki aspekt izvornog teksta te je povremeno prisiljen birati kojim će značajkama teksta dati prednosti, a koje će možda morati izmijeniti ili izostaviti. Kako navodi Tymoczko: „I prevođenje i tumačenje zapravo su metonimički procesi: uvijek rezultiraju djelomičnim reprezentacijama izvornog teksta.“ (moj prijev., Tymoczko 11). Još jedan faktor koji čini prijevod „nesavršenim“ je činjenica da je svaki prijevod otvoren čitateljima na interpretaciju i oni stvaraju vlastitu verziju teksta koja im može ili ne mora biti po ukusu.

U skladu s kulturološkim pristupom i u uvjerenju da će mi to pomoći da bolje interpretiram tekst, tj., njegov općeniti smisao, potencijalna implicitna značenja, simbole i reference, prvo ću napraviti kratki pregled autorova života i okolnosti koje su mogle utjecati na njegovo pisanje, a zatim i sažetak povijesnog i kulturnog konteksta u kojima je Truman Capote stvarao svoje kratke priče. Također ću obratiti posebnu pažnju na prevođenje kulturoloških elemenata i na sliku koju hrvatskim čitateljima stvaram o američkoj kulturi u Capoteovim pričama, kao i na to kakav utjecaj (ako ikakav) bi ta slika mogla imati na hrvatsku kulturu. Nastojat ću prevoditi s razumijevanjem da će na podsvjesnoj razini moj odgoj, obrazovanje, kulturološko i političko okruženje te mnogi drugi faktori utjecati na odluke koje donosim tijekom čitavog procesa, no izbjegavat ću svjesno i namjerno uvođenje bilo kakve ideologije u prijevod. I konačno, neću na svoj prijevod gledati kao na zaključnu verziju, već samo kao na jednu moguću inačicu prijevoda originalnog teksta.

3. O autoru

Na vrhuncu slave Truman Capote bio je jedan od najcjenjenijih i najčitanijih autora američke književne scene, a svoj je status zaslužio iznimno uspješnim romanima *Hladnokrvno ubojstvo* (1966.) i *Doručak kod Tiffanyja* (1958.). Čuvena holivudska adaptacija potonjeg romana, premda u mnogim aspektima potpuno drugačija od originalnog teksta, jedan je od razloga što je Capoteovo ime i dalje dio aktualnog kulturnog diskursa. Nadalje, nisu samo njegova književna djela zavrijedila ekranizaciju, već je i sam život Trumana Capotea poslužio kao inspiracija za dva filma, *Capote* (2005) i *Infamous* (2006.), te jedan dokumentarac, *The Capote Tapes* (2019.) (Turan). Filmovi prate Capotea u razdoblju njegova života kada je provodio temeljito istraživanje slučaja brutalnog ubojstva u malom selu u Kansasu, događaju po kojem je napisao svoj najpoznatiji roman. S druge strane, dokumentarac pokušava pružiti intimniji pogled u Capoteov skandalozni život u njujorškom visokom društvu, među čijim elitnim članicama je često pronalazio muze i nadahnuće za pisanje, kao i u okolnosti oko nastajanja njegovog zadnjeg i nedovršenog romana *Answered Prayers* (Goldstein). Većina ljudi pamti Capotea po jednoj od te dvije verzije – kao genijalnog autora glasovitih romana ili kao karizmatičnog čovječuljka čije se ime jedno vrijeme moglo naći u svim tabloidima, a lice u svim *late night* emisijama. Danas malotko pamti ili obraća pažnju na njegova ranija djela, no upravo su ona utrla put prema njegovim kasnijim književnim dostignućima, a razlikuju se od njegova ostalog stvaralaštva po elementima fantazije, paranormalnog i nesvakidašnjeg, koje Capote u jednom intervjuu objašnjava ovako: „Pokušavao sam pobjeći od stvarnosti vlastitog problematičnog života, što nije bilo lako.“ (moj prijev., „Truman Capote – Playboy Interview (1968)“). U istom intervjuu Capote otkriva da su nevolje od kojih je pokušavao pobjeći bile uglavnom osobne prirode, pa bi dubljem razumijevanju kratkih priča koje će se prevoditi pridonijelo barem sažeto poznavanje okolnosti autorova života.

Rođen 30. rujna 1924. u New Orleansu, Truman Capote otkrio je ljubav prema pisanju već u ranom djetinjstvu i većinu slobodnog vremena provodio je pišući kratke priče koje će kasnije slati raznim časopisima, naknadama i književnim natjecanjima u nadi da će ih objaviti (Oltermann). Tragične okolnosti njegova odrastanja uvelike su utjecale na te rane uratke; njegov otac, Arch Persons, i majka, Lillie Mae Faulk, nepromišljeno su uletjeli u brak kada je ona imala samo šesnaest godina, a kada su ubrzo nakon toga dobili i malog dječaka, nijedno od njih nije bilo spremno ili voljno brinuti se o njemu. Često su ga ostavljali zaključanog u kući ili hotelu u kojem su odsjedali dok su se oni vani zabavljali i obavljali svakodnevne

poslove, što je na mladom Capoteu ostavilo neizbrisive posljedice u obliku teške anksioznosti i straha od napuštanja (Fahy 2). Kada je imao 6 godina majka ga je ostavila kod svojih rođakinja u gradiću Monroeville u Alabami i upravo je tamo Capote prvi put otkrio što znači imati obitelj, striktnu i zahtjevnu obitelj, no ipak obitelj. Capoteova majka se, međutim, u međuvremenu preudala i nakon par godina vratila po Trumana da ga odvede u New York gdje ih je čekao njen novi, imućni muž, Joe Capote. Trebao je to biti novi početak, no Capoteova majka je u odnosu prema svom sinu nastavila po starom. Smetali su joj Trumanovi „ženskasti“ maniri, krhka i malena građa u usporedbi s vršnjacima, piskutav glas, a kasnije i njegova homoseksualnost, pa se na njemu iskaljivala čestim vrijeđanjem i omalovažavanjem (Fahy 3). Kroz godine nebrige i maltretiranja koje su obilježile njegovo djetinjstvo i adolescenciju Truman nije iz vida gubio svoj cilj, pa kada mu se sa sedamnaest godina pružila prilika da se zaposli kao uredski pomoćnik u jednom odjelu *The New Yorkera*, oduševljeno ju je prihvatio. Usprkos Capoteovim naporima da u uredništvu obrate pozornost na njega kao na autora, *The New Yorker* nije prepoznao njegov potencijal, no takvu grešku nije ponovio magazin *Mademoiselle*, koji je 1945. objavio Capoteovu kratku priču „Miriam“ (Fahy 17). Priča je izazvala izuzetno pozitivne reakcije kod kritike i kod čitatelja, a Capote je za nju osvojio i *O. Henry* nagradu za najbolju kratku priču. Kada ju je pročitala urednica *Harper's Bazaara*, zatražila je od Capotea priču za svoj časopis, pa je par mjeseci kasnije objavljena i „A Tree of Night“. Te dvije kratke priče potaknule su lavinu prilika za Capotea i ubrzo je objavio svoj debitantski roman, a godinu dana kasnije, 1949., i svoju prvu zbirku kratkih priča: *A Tree of Night, and Other Stories*.

4. Kontekst nastajanja i poetika zbirke *A Tree of Night, and Other Stories*

„Miriam“ i „A Tree of Night“, priče čiji je prijevod predmet ovog diplomskog rada, također su dio Capoteove debitantske zbirke i s ostalih 6 priča („Master Misery“, „Children on Their Birthdays“, „Shut a Final Door“, „Jug of Silver“, „The Headless Hawk“, „My Side of the Matter“) dijele mnoge zajedničke karakteristike. Paul Levine (2) zbirku dijeli na „dnevne“ i „noćne“ priče. Dnevne su pisane u prvom licu, možda da se stvori dojam da glavni lik ima veću kontrolu nad svojom sudbinom, i u njima protagonist izlazi ususret svijetu s kojim je u sukobu, a noćne priče pisane su u trećem licu, kao da je tužna sudbina njihovih likova već određena i ništa se više ne može promijeniti. Svijet dnevnih priča karakterizira realizam i autentičnost, kolokvijalni jezik i humoristični likovi, dok svijet noćnih priča obilježava makabričan i zloslutan ugođaj, anksiozni likovi i nadnaravne pojave za koje se

nikad ne može sa sigurnošću reći jesu li stvarne ili predmet paranoične mašte protagonista (Levine 3). I „Miriam“ i „A Tree of Night“ pripadaju takozvanim noćnim pričama; u objema je glavni lik žena koja se, iz drugačijih razloga, našla sama i koja se mora uhvatiti u koštac s vanjskim prijetnjama, no u tome je sprječavaju vlastiti zatumljeni osjećaji i strahovi, kao i neriješene traume iz prošlosti. U objema prevladava atmosfera nesigurnosti i izoliranosti, a mračno raspoloženje odražava i fizičko okruženje u kojem se likovi nalaze: u priči „Miriam“ to je snijegom zatrpani grad, a u „A Tree of Night“ to je turobna i misteriozna zimska pustoš američkog Juga. Ni jedna ni druga nemaju sretan završetak i ostavljaju mnogo otvorenih pitanja vezano uz sudbinu glavnih likova.

Bilo bi lako uspostaviti paralelu između mladog Capotea i njegovih usamljenih i napuštenih likova koji su posvećeni ignoriranju realnosti dok se ona napokon ne sruči na njih s katastrofalnim posljedicama. Još jedna poveznica može se primijetiti između mjesta gdje je autor odrastao i mjesta radnje u pričama; „Miriam“ je smještena u New Yorku, a „A Tree of Night“ u neodređenom dijelu Juga. Nadnaravne pojave koje Capote spominje u intervjuu nisu toliko dominantne u tim dvjema pričama koliko su u nekim drugima iz zbirke, premda nesumnjivo postoje osnove za fantastičnu interpretaciju nekih dijelova ili likova. Nameće se i pitanje koliko su na Capoteovo stvaralaštvo utjecale, osim privatnih, povijesne i političke okolnosti, osobito ako se uzme u obzir da je priče iz svoje prve zbirke napisao negdje između 1944. i 1947., dakle, u jednom od najturbulentnijih i najnesigurnijih razdoblja ljudske povijesti.

4.1 *Utjecaj političkih i povjesnih okolnosti*

Početak 1940-ih Sjedinjene su Države s opreznim optimizmom gledale prema budućnosti; Rooseveltov *New Deal* pomogao je zemlji da se ekonomski oporavi i stane na noge, no s ratom koji je bjesnio u Europi, činilo se da bi nova kriza mogla biti na pomolu. Takva predviđanja obistinila su se 7. prosinca 1941. kada je Japansko Carstvo izvršilo napad na američku vojnu bazu Pearl Harbor, koji je usmrtio više od 2000 ljudi. Dan nakon toga Sjedinjene Države službeno su objavile su rat Japanskom Carstvu, a nedugo zatim i drugim silama Osovine (Encyclopædia Britannica). Sve što nije bilo vezano uz rat palo je u drugi plan i Amerika se ubrzo prebacila na ratno gospodarstvo. Još jedan monumentalni događaj koji je obilježio ovo desetljeće je izum i upotreba atomske bombe, koja je naizgled ispunila svoju svrhu okončavanja rata, no isto tako je uvela Ameriku u novi rat – Hladni rat. Mogućnost da će američke građane zadesiti ista sudbina kao stanovnike Hirošime i Nagasakija postala je stvarna, što se na kolektivnu psihu zemlje odrazilo pojavom općeg straha i neurotične

sumnjičavosti, tj. fenomena poznatijim pod nazivom Crvena panika. No nije sve bilo tako crno, naročito za Sjedinjene Države, koje su iz rata izašle kao najmoćnija ekonomska i vojna sila svijeta. Zahvaljujući tehnološkom napretku i snažnoj industrijalizaciji za vrijeme rata Amerika je imala savršene uvjete za gospodarsku ekspanziju i ubrzo je svojim građanima osigurala povoljne proizvode i komoditete koji su olakšali svakodnevne poslove i podigli standard života (automobil, televizija, radio itd.), ali i pomogli građanima da nakratko zaborave na traume od rata ili prijetnju od atomske apokalipse (Fahy 19). Započelo je doba hiperkonzumerizma.

Mnogi kritičari smatraju da su Capoteova rana djela, zbog tematike koja je uključuje irealno i paranormalno, isprazna i nepovezana s pravim životom i aktualnim problemima tog vremena (Levine 2). Međutim, Capoteov jeziv svijet usamljenih likova koji su u sukobu sa sobom i sa svojom okolinom mogao bi biti reakcija na potresnu stvarnost 40-tih godina, čija brutalnost lomi granice razuma i tjera čovjeka da se okrene imaginarnome. Prema Fahyju, većina Capoteovih priča fokusira se na glavnog lika koji je „rastrgan između sigurnosti i straha, svoje zajednice i izolacije, javnog i privatnog identiteta.“ (moj prijev., Fahy 12). Takav opis vjerojatno bi dobro odgovarao prosječnom Amerikancu u doba Drugog svjetskog rata od kojeg se očekivalo da na svaki mogući način pomogne domovini u borbi protiv neprijatelja, pronade smisao u nezamislivo velikom broju ljudskih žrtava i snađe se kako god zna i umije pred novom vrstom atomske opasnosti protiv koje se nije moglo boriti. U pokušaju da pobjegnu od tjeskoba i strahota tog novog doba, ali i od vlastitih neuspjeha te neosviještenih kompleksa, Capoteovi likovi se povlače u sebe, kao što su nesumnjivo to činili i mnogi Capoteovi suvremenici, ako ne i sam Capote. Protagonisti iz njegovih priča, doduše, ne pronalaze željenu utjehu i mir u izolaciji – naprotiv, njihovi ih strahovi prate i samo dobivaju na snazi, što dovodi do prisilnog konflikta u kojem glavni lik najčešće gubi bitku i prepušta se tupoj apatiji. Fahy (12) tvrdi da je Capote takvim prikazom svojih junaka htio naglasiti opasnost koju za individuu, ali i za zajednicu, predstavlja otuđivanje od okoline i realnosti, ignoriranje osobnih problema i potiskivanje vlastitih potreba. Još jedan utjecaj tadašnje američke kulture možda je vidljiv u odnosu na koji pojedini likovi utjehu pronalaze u materijalnim stvarima i zadovoljstvima (Fahy 28). U priči „Miriam“ glavni je lik osamljena šezdesetogodišnjakinja, gospođa Miller, koju počinje posjećivati misteriozna djevojčica istog imena – Miriam. Ta čudnovata djevojčica mogla bi se protumačiti kao odraz prave i neobuzdane osobnosti gospođe Miller. I što ta „prava“ verzija gospođe Miller želi? Želi kupovati, između ostalog. Nosi svilene haljine i ukrase u kosi, ide u kino, tjera gospođu Miller

da joj kupuje slatkiše i dekoracije za stan, što bi se moglo protumačiti kao želja gospođe Miller da kroz materijalna zadovoljstva zaboravi na vlastitu nesvrhovitost i usamljenost. Nadalje, na kraju priče „A Tree of Night“ glavni lik, djevojka Kay, u očajničkom pokušaju da se obrani od putnika s kojima dijeli separe predlaže da kupi tričariju koju prodaju, misleći da novcem može riješiti svoje probleme, za koje je u tekstu natuknuto da su mnogo dublji od opipljive prijetnje stranaca u vlaku.

4.2 Žanrovska određenje

Većina književnih stručnjaka zbirku *A Tree of Night, and Other Stories* smješta u žanr južnjačke gotike, koji je i bio na vrhuncu popularnosti u doba kada je nastajala. Prema Helmsingu, južnjačka je gotika „oblik izražavanja u književnosti, umjetnosti, filmu/televiziji i drugim medijima koji koristi groteskno, zaboravljeno, neuspješno i makabrično (ponekad kroz nadnaravno) sa svrhom razotkrivanja i preispitivanja vrijednosti američkog Juga“ (moj prijev., Helmsing 316). Razvila se početkom 19. stoljeća, a svoje uzore našla je u europskoj gotičkoj književnosti i autorima poput Horacea Walpolea, Ann Radcliffe i Brama Stokera, ali i u američkim gotičkim autorima poput Edgara Allana Poea i Nathaniela Hawthornea (Bjerre). Gotička književna djela odlikuju se fokusom na „iracionalne, užasavajuće i grešne ideje, želje i nagone, stvarajući pritom tjeskobni svijet nasilja, seksa, terora i smrti.“ (moj prijev., Bjerre). Jedno obilježje koje razlikuje američku južnjačku gotiku od europske jest tematska obrada jedinstvene povijesti američkog Juga, koji autori ovog žanra često prikazuju kao ukleto poprište najvećih zločina američke nacije, odnosno, ropstva, rasizma, opresije žena i religioznog ekstremizma. Capoteovi likovi, kojima je često zamjerano da su plitki i nerazrađeni, dobivaju novu dimenziju ako ih se prouči u kontekstu južnjačke gotike, koja svoje korijene vuče i iz romantizma (Goad 11). Romantičarski autori ne bave se detaljnom psihološkom i socio-političkom karakterizacijom, već osobe pretvaraju u simbole i arhetipe (Goad 11). Nadalje, jedna od najprepoznatljivijih karakteristika književnih djela južnjačke gotike jest upotreba groteske, koja u ovom žanru ima posebno značenje: „Groteska se odnosi na vrstu lika koji se toliko često pojavljuje u suvremenim južnjačkim romanima da su ga čitatelji počeli prihvaćati, a i očekivati, kao dio konvencije tog žanra (...) Groteska se, po mom mišljenju, uvijek pojavljuje u južnjačkoj fikciji kao fizički ili mentalno deformirani lik.“ (moj prijev., Spiegel 3). Autor navedenog citata savršeno je opisao bezimeni lik muškarca koji se pojavljuje u priči „A Tree of Night“, gluhonijemog čovjeka koji na prvi pogled nema sposobnost razumijevanja svijeta ili ljudi oko sebe i koji u glavnom liku, djevojci Kay, probudi sjećanje na terore iz prošlosti. Capoteove priče nemaju sve klasične značajke

južnjačke gotike („Miriam“ čak nije ni smještena na Jug), no imaju ih dovoljno da se Capote, uz Flannery O'Connor, Williama Faulknera, Cormaca McCarthyja i Carson McCullers smatra jednim od najpoznatijih književnika tog žanra (Bjerre).

5. Originalni tekst „Miriam“

Miriam

For several years, Mrs. H. T. Miller had lived alone in a pleasant apartment (two rooms with kitchenette) in a remodeled brownstone near the East River. She was a widow: Mr. H. T. Miller had left a reasonable amount of insurance. Her interests were narrow, she had no friends to speak of, and she rarely journeyed farther than the corner grocery. The other people in the house never seemed to notice her: her clothes were matter-of-fact, her hair iron-gray, clipped and casually waved; she did not use cosmetics, her features were plain and inconspicuous, and on her last birthday she was sixty-one. Her activities were seldom spontaneous: she kept the two rooms immaculate, smoked an occasional cigarette, prepared her own meals, and tended a canary.

Then she met Miriam. It was snowing that night. Mrs. Miller had finished drying the supper dishes and was thumbing through an afternoon paper when she saw an advertisement of a picture playing at a neighborhood theater. The title sounded good, so she struggled into her beaver coat, laced her galoshes, and left the apartment, leaving one light burning in the foyer: she found nothing more disturbing than a sensation of darkness.

The snow was fine, falling gently, not yet making an impression on the pavement. The wind from the river cut only at street crossings. Mrs. Miller hurried, her head bowed, oblivious as a mole burrowing a blind path. She stopped at a drugstore and bought a package of peppermints.

A long line stretched in front of the box office; she took her place at the end. There would be (a tired voice groaned) a short wait for all seats. Mrs. Miller rummaged in her leather handbag till she collected exactly the correct change for admission. The line seemed to be taking its own time and, looking around for some distraction, she suddenly became conscious of a little girl standing under the edge of the marquee.

Her hair was the longest and strangest Mrs. Miller had ever seen: absolutely silver-white, like an albino's. It flowed waist-length in smooth, loose lines. She was thin and fragilely

constructed. There was a simple, special elegance in the way she stood with her thumbs in the pockets of a tailored plum-velvet coat.

Mrs. Miller felt oddly excited, and when the little girl glanced toward her, she smiled warmly. The little girl walked over and said, "Would you care to do me a favor?"

"I'd be glad to, if I can," said Mrs. Miller.

"Oh, it's quite easy. I merely want you to buy a ticket for me; they won't let me in otherwise. Here, I have the money. " And gracefully she handed Mrs. Miller two dimes and a nickel.

They went over to the theater together. An usherette directed them to a lounge; in twenty minutes the picture would be over.

"I feel just like a genuine criminal," said Mrs. Miller gaily, as she sat down. "I mean that sort of thing's against the law, isn't it? I do hope I haven't done the wrong thing. Your mother knows where you are, dear? I mean she does, doesn't she?"

The little girl said nothing. She unbuttoned her coat and folded it across her lap. Her dress underneath was prim and dark blue. A gold chain dangled about her neck, and her fingers, sensitive and musical-looking, toyed with it. Examining her more attentively, Mrs. Miller decided the truly distinctive feature was not her hair, but her eyes; they were hazel, ateady, lacking any childlike quality whatsoever and, because of their site, seemed to consume her small face.

Mrs. Miller offered a peppermint. "What's your name, dear?"

"Miriam," she said, as though, in some curious way, it were information already familiar.

"Why, isn't that funny—my name's Miriam, too. And it's not a terribly common name either. Now, don't tell me your last name's Miller!"

"Just Miriam."

"But isn't that funny?"

"Moderately," said Miriam, and rolled the peppermint on her tongue.

Mrs. Miller flushed and shifted uncomfortably. "You have such a large vocabulary for such a little girl."

"Do I?"

"Well, yes," said Mrs. Miller, hastily changing the topic to:

"Do you like the movies?"

"I really wouldn't know," said Miriam. "I've never been before."

Women began filling the lounge; the rumble of the newsreel bombs exploded in the distance. Mrs. Miller rose, tucking her purse under her arm. "I guess I'd better be running now if I want to get a seat," she said. "It was nice to have met " Miriam nodded ever so slightly.

It snowed all week. Wheels and footsteps moved soundlessly on the street, as if the business of living continued secretly behind a pale but impenetrable curtain. In the falling quiet there was no sky or earth, only snow lifting in the wind, frosting the window glass, chilling the rooms, deadening and hushing the city. At all hours it was necessary to keep a lamp lighted, and Mrs. Miller lost track of the days: Friday was no different from Saturday, and on Sunday she went to the grocery: closed, of course.

That evening she scrambled eggs and fixed a bowl of tomato soup. Then, after putting on a flannel robe and cold creaming her face, she propped herself up in bed with a hot water bottle under her feet. She was reading the Times when the doorbell rang. At first she thought it must be a mistake and whoever it was would go away. But it rang and rang and settled to a persistent buzz. She looked at the clock: a little after eleven; it did not seem possible, she was always asleep by ten.

Climbing out of bed, she trotted barefoot across the living room. "I'm coming, please be patient." The latch was caught; she turned it this way and that way and the bell never pawed an instant. "Stop it," she cried. The bolt gave way and she opened the door an inch. "What in heaven's name?"

"Hello," said Miriam.

"Oh ... why, hello," said Mrs. Miller, stepping hesitantly into the hall. "You're that little girl."

"I thought you'd never answer, but I kept my finger on the button; I knew you were home. Aren't you glad to see me?"

Mrs. Miller did not know what to say. Miriam, she saw, wore the same plum-velvet coat and now she had also a beret to match; her white hair was braided in two shining plaits and looped at the ends with enormous white ribbons.

"Since I've waited so long, you could at least let me in," she said.

"It's awfully late."

Miriam regarded her blankly. "What difference does that make? Let me in. It's cold out here and I have on a silk dress." Then, with a gentle gesture, she urged Mrs. Miller aside and passed into the apartment.

She dropped her coat and beret on a chair. She was indeed wearing a silk dress. White silk. White silk in February. The skirt was beautifully pleated and the sleeves long; it made a faint rustle as she strolled about the room. "I like your place," she said. "I like the rug, blue's my favorite color." She touched a paper rose in a vase on the coffee table. "Imitation," she commented wanly. "How sad. Aren't imitations sad?" She seated herself on the sofa, daintily spreading her skirt.

"What do you want?" asked Mrs. Miller.

"Sit down," said Miriam. "It makes me nervous to see people stand."

Mrs. Miller sank to a hassock. "What do you want?" she repeated.

"You know, I don't think you're glad I came."

For a second time Mrs. Miller was without an answer; her hand motioned vaguely. Miriam giggled and pressed back on a mound of chintz pillows. Mrs. Miller observed that the girl was less pale than she remembered; her cheeks were flushed.

"How did you know where I lived?"

Miriam frowned. "That's no question at all. What's your name? What's mine?"

"But I'm not listed in the phone book."

"Oh, let's talk about something else."

Mrs. Miller said, "Your mother must be insane to let a child like you wander around at all hours of the night—and in such ridiculous clothes. She must be out of her mind."

Miriam got up and moved to a corner where a covered bird cage hung from a ceiling chain. She peeked beneath the cover,

"It's a canary," she said. "Would you mind if I woke him? I'd like to hear him sing."

"Leave Tommy alone," said Mrs. Miller, anxiously. "Don't you dare wake him."

"Certainly," said Miriam. "But I don't see why I can't hear him sing." And then, "Have you anything to eat? I'm starving! Even milk and a jam sandwich would be fine."

"Look," said Mrs. Miller, arising from the hassock, "look - if I make some nice sandwiches will you be a good child and run along home? It's past midnight, I'm sure."

"It's snowing," reproached Miriam. "And cold and dark."

"Well, you shouldn't have come here to begin with," said Mrs. Miller, struggling to control her voice. "I can't help the weather, If you want anything to eat you'll have to promise to leave."

Miriam brushed a braid against her cheek. Her eyes were thoughtful, as if weighing the proposition. She turned toward the bird cage. "Very well," she said, "I promise."

How old is she? Ten? Eleven? Mrs. Miller, in the kitchen, unsealed a jar of strawberry preserves and cut four slices of bread. She poured a glass of milk and paused to light a cigarette. And why has she come? Her hand shook as she held the match, fascinated, till it burned her finger. The canary was singing; singing as he did in the morning and at no other time. "Miriam," she called, "Miriam, I told you not to disturb Tommy." There was no answer. She called again; all she heard was the canary. She inhaled the cigarette and discovered she had lighted the cork-tip end and -oh, really, she musn't lose her temper.

She carried the food in on a tray and set it on the coffee table. She saw first that the bird cage still wore its night cover. And Tommy was singing. It gave her a queer sensation. And no one was in the room. Mrs. Miller went through an alcove leading to her bedroom; at the door she caught her breath.

"What are you doing?" she asked.

Miriam glanced up, and in her eyes there was a look that was not ordinary. She was standing by the bureau, a jewel case opened before her. For a minute she studied Mrs. Miller, forcing their eyes to meet, and she smiled. "There's nothing good here," she said. "But I like this." Her hand held a cameo brooch. "It's charming."

"Suppose—perhaps you'd better put it back," said Mrs. Miller, feeling suddenly the need of some support. She leaned against the door frame; her head was unbearably heavy; a pressure

weighted the rhythm of her heartbeat. The light seemed to flutter defectively. "Please, child—a gift from my husband"

"But it's beautiful and I want it," said Miriam. "Give it to me."

As she stood, striving to shape a sentence which would somehow save the brooch, it came to Mrs. Miller there was no one to whom she might turn; she was alone; a fact that had not been among her thoughts for a long time. Its sheer emphasis was stunning. But here in her own room in the hushed snow city were evidences she could not ignore or, she knew with startling clarity, resist.

Miriam ate ravenously, and when the sandwiches and milk were gone, her fingers made cobweb movements over the plate, gathering crumbs. The cameo gleamed on her blouse, the blond profile like a trick reflection of its wearer. "That was very nice," she sighed, "though now an almond cake or a cherry would be ideal. Sweets are lovely, don't you think?"

Mrs. Miller was perched precariously on the hassock, smoking a cigarette. Her hair net had slipped lopsided, and loose strands straggled down her face. Her eyes were stupidly concentrated on nothing and her cheeks were mottled in red patches, as though a fierce slap had left permanent marks.

"Is there a candy - a cake?"

Mrs. Miller tapped ash on the rug. Her head swayed slightly as she tried to focus her eyes. "You promised to leave if I made the sandwiches," she said.

'Dear me, did I?"

"It was a promise and I'm tired and I don't feel well at all."

"Musn't fret," said Miriam. "I'm only teasing."

She picked up her coat, slung it over her arm, and arranged her beret in front of a mirror. Presently she bent close to Mrs. Miller and whispered, "Kiss me good night."

"Please - I'd rather not," said Mrs. Miller.

Miriam lifted a shoulder, arched an eyebrow. "As you like," she said, and went directly to the coffee table, seized the vase containing the paper roses, carried it to where the hard surface of the floor lay bare, and hurled it downward. Glass sprayed in all directions, and she stamped her foot on the bouquet.

Then slowly she walked to the door, but before closing it she looked back at Mrs. Miller with a slyly innocent curiosity.

Mrs. Miller spent the next day in bed, rising once to feed the canary and drink a cup of tea; she took her temperature and had none, yet her dreams were feverishly agitated; their unbalanced mood lingered even as she lay staring wide-eyed at the ceiling. One dream threaded through the others like an elusively mysterious theme in a complicated symphony, and the scenes it depicted were sharply outlined, as though sketched by a hand of gifted intensity: a small girl, wearing a bridal gown and a wreath of leaves, led a gray procession down a mountain path, and among them there was unusual silence till a woman at the rear asked, "Where is she taking us?" "No one knows," said an old man marching in front. "But isn't she pretty?" volunteered a third voice. "Isn't she like a frost flower ... so shining and white?"

Tuesday morning she woke up feeling better; harsh slats of sunlight, slanting through Venetian blinds, shed a disrupting light on her unwholesome fancies. She opened the window to discover a thawed, mild-as-spring day; a sweep of clean new clouds crumpled against a vastly blue, out-of-season sky; and across the low line of rooftops she could see the river and smoke curving from tugboat stacks in a warm wind. A great silver truck plowed the snowbanked street, its machine sound humming on the air.

After straightening the apartment, she went to the grocer's, cashed a check, and continued to Schrafft's, where she ate breakfast and chatted happily with the waitress. Oh, it was a wonderful day—more like a holiday—and it would be so foolish to go home.

She boarded a Lexington Avenue bus and rode up to Eighty-sixth Street; it was here that she had decided to do a little shopping.

She had no idea what she wanted or needed, but she idled along, intent only upon the passersby, brisk and preoccupied, who gave her a disturbing sense of separateness.

It was while waiting at the corner of Third Avenue that she saw the man: an old man, bowlegged and stooped under an armload of bulging packages; he wore a shabby brown coat and a checkered cap. Suddenly she realized they were exchanging a smile: there was nothing friendly about this smile, it was merely two cold flickers of recognition. But she was certain she had never seen him before.

He was standing next to an El pillar, and as she crossed the street he turned and followed. He kept quite close; from the corner of her eye she watched his reflection wavering on the shop windows.

Then in the middle of the block she stopped and faced him. He stopped also and coded his head, grinning. But what could she say? Do? Here, in broad daylight, on Eighty-sixth Street? It was useless and, despising her own helplessness, she quickened her steps.

Now Second Avenue is a dismal street, made from scraps and ends; part cobblestone, part asphalt, part cement; and its atmosphere of desertion is permanent. Mrs. Miller walked five blocks without meeting anyone, and all the while the steady crunch of his footfalls in the snow stayed near. And when she came to a florist's shop, the sound was still with her. She hurried inside and watched through the glass door as the old man passed; he kept his eyes straight ahead and didn't slow his pace, but he did one strange, telling thing: he tipped his cap.

Six white ones, did you say?" asked the florist. "Yes," she told him, "white roses." From there she went to a glassware store and selected a vase, presumably a replacement for the one Miriam had broken, though the price was intolerable and the vase itself (she thought) grotesquely vulgar. But a series of unaccountable purchases had begun, as if by prearranged plan: a plan of which she had not the least knowledge or control.

She bought a bag of glazed cherries, and at a place called the Knickerbocker Bakery she paid forty cents for six almond cakes.

Within the last hour the weather had turned cold again; like blurred lenses, winter clouds cut a shade over the sun, and the skeleton of an early dusk colored the sky; a damp mist mixed with the wind, and the voices of a few children who romped high on mountains of gutter snow seemed lonely and cheerless. Soon the first flake fell, and when Mrs. Miller reached the brownstone house, snow was falling in a swift screen, and foot tracks vanished as they were printed.

The white roses were arranged decoratively in the vase. The glazed cherries shone on a ceramic plate. The almond cakes, dusted with sugar, awaited a hand. The canary fluttered on its swing and picked at a bar of seed.

At precisely five the doorbell rang. Mrs. Miller knew who it was. The hem of her housecoat trailed as she crossed the floor. "Is that you?" she called.

"Naturally," said Miriam, the word resounding shrilly from the hall. "Open this door."

"Go away," said Mrs. Miller.

"Please hurry ... I have a heavy package."

"Go away;" said Mrs. Miller. She returned to the living room, lighted a cigarette, sat down, and calmly listened to the buzzer; on and on and on. "You might as well leave. I have no intention of letting you in."

Shortly the bell stopped. For possibly ten minutes Mrs. Miller did not move. Then, hearing no sound, she concluded Miriam had gone. She tiptoed to the door and opened it a sliver; Miriam was half-reclining atop a cardboard box with a beautiful French doll cradled in her arms.

"Really, I thought you were never coming," she said peevishly. "Here, help me get this in, it's awfully heavy."

It was not spell-like compulsion that Mrs. Miller felt, but rather, curious passivity; she brought in the box, Miriam the doll. Miriam curled upon the sofa, not troubling to remove her coat or beret, and watched disinterestedly as Mrs. Miller dropped the box and stood trembling, trying to catch her breath.

"Thank you," she said. In the daylight she looked pinched and drawn, her hair less luminous. The French doll she was loving wore an exquisite powdered wig, and its idiot glass eyes sought solace in Miriam's. "I have a surprise," she continued. "Look into my box."

Kneeling, Mrs. Miller parted the flaps and lifted out another doll; then a blue dress which she recalled as the one Miriam had worn that first night at the theater; and of the remainder she said, "It's all clothes. Why?"

"Because I've come to live with you," said Miriam, twisting a cherry stem. "Wasn't it nice of you to buy me the cherries . . ."

"But you can't! For God's sake go away—go away and leave me alone!"

".... . and the roses and the almond cakes? How really wonderfully generous. You know, these cherries are delicious. The last place I lived was with an old man; he was terribly poor and we never had good things to eat. But I think I'll be happy here." She paused to snuggle her doll closer. "Now, if you'll just show me where to put my things...."

Mrs. Miller's face dissolved into a mask of ugly red lines; she began to cry, and it was an unnatural, tearless sort of weeping, as though, not having wept for a long time, she had forgotten how. Carefully she edged backward till she touched the door.

She fumbled through the hall and down the stairs to a landing below. She pounded frantically on the door of the first apartment she came to; a short, redheaded man answered and she pushed past him. "Say, what the hell is this?" he said. "Anything wrong, lover?" asked a young woman who appeared from the kitchen, drying her hands. And it was to her that Mrs. Miller turned.

"Listen," she cried, "I'm ashamed behaving this way but— well, I'm Mrs. H. T. Miller and I live upstairs and . . ." She pressed her hands over her face. "It sounds so absurd...."

The woman guided her to a chair, while the man excitedly rattled pocket change. "Yeah?"

"I live upstairs and there's a little girl visiting me, and I suppose that I'm afraid of her. She won't leave and I can't make her and—she's going to do something terrible. She's already stolen my cameo, but she's about to do something worse—something terrible!"

The man asked, "Is she a relative, huh?"

Mrs. Miller shook her head. "I don't know who she is. Her name's Miriam, but I don't know for certain who she is."

"You gout calm down, honey," said the woman, stroking Mrs. Miller's arm. "Harry here'll tend to this kid. Go on, lover." And Mrs. Miller said, "The door's open—5A"

After the man left, the woman brought a towel and bathed Mrs. Miller's face. "You're very kind," Mrs. Miller said. "I'm sorry to act like such a fool, only this wicked child"

"Sure honey," consoled the woman. "Now, you better take it easy."

Mrs. Miller rested her head in the crook of her arm; she was quiet enough to be asleep. The woman turned a radio dial; a piano and a husky voice filled the silence and the woman, tapping her foot, kept excellent time. "Maybe we oughta go up too," she said.

"I don't want to see her again. I don't want to be anywhere near her."

"Uh huh, but what you shoulda done, you shoulda called a cop."

Presently they heard the man on the stairs. He strode into the room frowning and scratching the back of his neck. "Nobody there," he said, honestly embarrassed. "She musta beat it."

"Harry, you're a jerk," announced the woman. "We been sitting here the whole time and we woulda seen .. ." She stopped abruptly, for the man's glance was sharp.

"I looked all over," he said, "and there just ain't nobody there. Nobody, understand?"

"Tell me," said Mrs. Miller, rising, "tell me, did you see a large box? Or a doll?"

"No, ma'am, I didn't."

And the woman, as if delivering a verdict, said, "Well, for cryin'outloud"

Mrs. Miller entered her apartment softly; she walked to the center of the room and stood quite still. No, in a sense it had not changed: the roses, the cakes, and the cherries were in place. But this was an empty room, emptier than if the furnishings and familiars were not present, lifeless and petrified as a funeral parlor. The sofa loomed before her with a new strangeness: its vacancy had a meaning that would have been less penetrating and terrible had Miriam been curled on it. She gazed fixedly at the space where she remembered setting the box and, for a moment, the hassock spun desperately. And she looked through the window; surely the river was real, surely snow was falling—but then, one could not be certain witness to anything: Miriam, so vividly there—and yet, where was she? Where, where?

As though moving in a dream, she sank to a chair. The room was losing shape; it was dark and getting darker and there was nothing to be done about it; she could not lift her hand to light a lamp.

Suddenly, closing her eyes, she felt an upward surge, like a diver emerging from some deeper, greener depth. In times of terror or immense distress, there are moments when the mind waits, as though for a revelation, while a skein of calm is woven over thought; it is like a sleep, or a supernatural trance; and during this lull one is aware of a force of quiet reasoning: well, what if she had never really known a girl named Miriam? that she had been foolishly frightened on the street? In the end, like everything else, it was of no importance. For the only thing she had lost to Miriam was her identity, but now she knew she had found again the person who lived in this room, who cooked her own meals, who owned a canary, who was someone she could trust and believe in: Mrs. H. T. Miller.

Listening in contentment, she became aware of a double sound: a bureau drawer opening and closing; she seemed to hear it long after completion—opening and closing. Then gradually,

the harshness of it was replaced by the murmur of a silk dress and this, delicately faint, was moving nearer and swelling in intensity till the walls trembled with the vibration and the room was caving under a wave of whispers. Mrs. Miller stiffened and opened her eyes to a dull, direct stare.

"Hello," said Miriam.

5.1 Prijevod teksta „Miriam“

Miriam

Već je nekoliko godina gospođa H.T. Miller živjela sama u udobnom stanu (dvije sobe i čajna kuhinja) u preuređenoj *brownstone*¹ zgradi blizu *East Rivera*. Bila je udovica. Gospodin H. T. Miller ostavio je za sobom pristojan iznos od životnog osiguranja. Njezini su interesi bili ograničeni, nije se moglo reći da ima prijatelje i rijetko je išla dalje od trgovine na uglu. Činilo se da je sustanari uopće ne primjećuju: odjeća joj je bila jednostavna, kosa metalno sive boje, uredno ošišana i blago nakovrčana. Kozmetiku nije koristila, crte lica bile su joj obične i neupadljive, a zadnjeg rođendana napunila je šezdeset i jednu godinu. Rijetko je pokazivala spontanost: održavala je svoje dvije sobe besprijekorno čistima, tu i tamo zapalila bi cigaretu, kuhala je za sebe i brinula se o svom kanarincu.

A onda je upoznala Miriam. Te je noći padao snijeg. Gospođa Miller završila je s brisanjem posuđa od večere i prelistavala je popodnevene novine kada je ugledala reklamu za film u obližnjem kinu. Naslov je zvučao dobro, pa je navukla kaput od dabrovine, zavezala kaljače i izašla iz stana ostavivši svjetlo da gori u predsoblju. Ništa je nije plašilo više od tame.

Sitne pahuljice nježno su lepršale ne ostavljajući još traga na pločniku. Oštrina vjetra s rijeke osjetila se samo na pješačkim prijelazima. Gospođa Miller žurila je pognute glave, nesvjesna okoline poput krtice koja naslijepo kopa put. Stala je kod trgovine i kupila pepermint-bombone.

Pred blagajnom za kinoulaznice protezao se dugačak red i ona je zauzela mjesto na kraju. Kratko ćete pričekati dok ne dođete na red za kupnju karata (progundao je umoran glas). Gospođa Miller kopala je po svojoj kožnoj torbici sve dok nije našla točan iznos. Činilo se da

¹ Zgrada na najmanje dva kata s fasadom od crvenkastosmeđeg kamena, karakteristična za područje New Yorka (ROS Team)

još neko vrijeme neće doći na red, pa se osvrnula oko sebe tražeći nešto da joj odvuče pažnju kada je odjednom postala svjesna djevojčice koja je stajala ispod ruba nadstrešnice.

Imala je najdužu i najčudniju kosu koju je gospođa Miller ikad vidjela, bila je posve srebrnobijela, poput kose albina. Padala joj je do struka u ravnim, raspuštenim pramenovima. Djevojčica je bila mršava i krhko građena, a način na koji je stajala, s palčevima u džepovima svog ljubičastog baršunastog kaputa krojenog po mjeri, odavao je jednostavnu i posebnu eleganciju.

Neobično ushićenje preplavilo je gospođu Miller, a kada je djevojčica pogledala u njenom smjeru, toplo joj se nasmiješila. Djevojčica joj je prišla i pitala: „Biste li mi mogli učiniti uslugu?“

„Bit će mi drago ako mogu“, odgovorila je gospođa Miller.

„O, vrlo je jednostavno. Samo bih htjela da mi kupite ulaznicu, inače me neće pustiti unutra. Evo, imam novac.“ Graciozno je predala gospođi Miller dvije kovanice od deset centi i jednu od pet.

Zajedno su ušle u kino. Radnica na ulazu uputila ih je prema čekaonici; film koji se trenutno prikazivao završit će za dvadeset minuta.

„Osjećam se kao prava kriminalka“, veselo je rekla gospođa Miller kada je sjela. „Mislim, takve stvari su protuzakonite, zar ne? Nadam se da nisam pogrešno postupila. Tvoja majka zna gdje si, dušo? Zna, zar ne?“

Djevojčica nije odgovorila. Otkopčala je kaput i složila ga u krilu. Ispod je nosila čednu haljinu tamnoplave boje. Svojim delikatnim i muzikalnim prstima poigravala se sa zlatnim lančićem koji joj je visio oko vrata. Nakon što ju je pažljivije promotrila, gospođa Miller zaključila je da zaista jedinstvena karakteristika djevojčice nije bila njezina kosa, već oči: boje lješnjaka, mirne, bez ikakve djetinje naznake, tako velike da su zasjenjivale ostatak njenog malog lica.

Gospođa Miller ponudila joj je pepermint. „Kako se zoveš, dušo?“

„Miriam“, odgovorila je, kao da joj je nekim čudom to već trebalo biti poznato.

„O, pa zar nije to čudno – i ja se zovem Miriam. A to nije ni tako često ime. Nemoj mi još reći da se prezivaš Miller!“

„Samo Miriam.“

„Ali zar nije to čudno?“

„Do izvjesne mjere“, rekla je Miriam i jezikom prevrnula pepermint.

Gospođa Miller se zacrvnjela i nelagodno promeškolljila. „Imaš bogat vokabular za tako malu djevojčicu.“

„Imam?“

„Pa, da“, rekla je gospođa Miller, žurno mijenjajući temu:

„Voliš li filmove?“

„Stvarno ne bih znala reći“, odgovorila je Miriam. „Nikad nisam bila u kinu.“

Žene su počele popunjavati mjesta u čekaonici, a eksplozije bombi iz filmskog žurnala odzvanjale su u daljini. Gospođa Miller ustala je s torbicom ispod ruke. „Pa eto, trebala bih sada požuriti da uhvatim mjesto“, rekla je. „Drago mi je što smo se upoznale“. Miriam joj je tek lagano kimnula.

Sniježilo je cijeli taj tjedan. Kotači i koraci bezglasno su se kretali ulicom, kao da se život tajno nastavlja iza blijede, neprobojne zavjese. U tišini koja se spustila nije bilo ni neba ni zemlje, samo snijeg koji se dizao s vjetrom, ledio prozorska stakla, hladio sobe, umrtvljivao i utišavao grad. U svako doba dana bilo je potrebno svjetlo i gospođa Miller ubrzo je izgubila pojam o vremenu. Petak se nije razlikovao od subote, a u nedjelju je otišla u trgovinu – bila je zatvorena, naravno.

Te si je večeri napravila kajganu i skuhalo zdjelu juhe od rajčice. Ogrnula se flanelskim ogrtačem, očistila lice hladnom kremom i napokon se smjestila u krevetu s termoformom pod nogama. Čitala je *Times* kada je zazvonilo na vratima. Isprva je mislila da je to nekakva zabuna i da će nepozvani gost otići. No zvonilo je i zvonilo sve dok zvonjava nije prerasla u neprekidno zujanje. Pogledala je na sat, bilo je malo poslije jedanaest – nemoguće, uvijek bi zaspala do deset.

Ustavši iz kreveta, bosa je pohitala preko dnevne sobe. „Dolazim, strpite se, molim.“ Zasun je bio zaglavljeno, okretala ga je na jednu, zatim na drugu stranu, a zvono nije ni u jednom trenutku utihnulo. „Prestanite!“, povikala je. Zasun je popustio i ona je na par centimetara otvorila vrata. „Što za ime boga –?“

„Zdravo“, rekla je Miriam.

„O... pa, zdravo“, rekla je gospođa Miller i s oklijevanjem izašla na hodnik. „Ti si ona djevojčica.“

„Mislila sam da nikada nećete otvoriti, ali ipak sam držala prst na zvonu; znala sam da ste kod kuće. Zar vam nije drago što me vidite?“

Gospođa Miller nije znala što bi rekla. Primijetila je da je Miriam nosila isti baršunasti kaput boje šljive, a sada je uz to imala i beretku. Njezina bijela kosa bila je ispletена u dvije sjajne pletenice koje su na krajevima bile zavezane ogromnim bijelim vrpčama.

„Kad sam već toliko čekala, mogli biste me barem pustiti da uđem“ rekla je.

„Strašno je kasno.“

Miriam ju je bezizražajno pogledala. „Kakve to ima veze? Pustite me da uđem. Vani je hladno, a ja nosim svilenu haljinu.“ Blagim je pokretom naznačila gospođi Miller da se makne u stranu i ušla u stan.

Stavila je kaput i beretku na stolicu. Doista je nosila svilenu haljinu. Od bijele svile. Bijela svila u veljači. Haljina je bila predivno nabrana, a tiho šuštanje dugih rukava pratilo je Miriam dok je hodala po sobi. „Sviđa mi se vaš stan“, rekla je. „Sviđa mi se tepih, plava mi je najdraža boja.“ Dodirnula je papirnatu ružu koja je stajala u vazi na stoliću za kavu.

„Imitacija“, prokomentirala je tiho. „Kako tužno. Zar imitacije nisu tužne?“ Sjela je na kauč, pažljivo namjestivši haljinu oko sebe.

„Što želiš?“ upitala je gospođa Miller.

„Sjednite“, rekla je Miriam. „Nervozna sam kada ljudi tako stoje.“

Gospođa Miller spustila se na tabure. „Što želiš?“ ponovila je.

„Znate, imam osjećaj da vam nije drago što sam došla.“

Po drugi je put gospođa Miller ostala bez riječi; neodređeno je mahnula rukom. Miriam se zahihotala i naslonila na hrpu ukrasnih jastuka. Gospođa Miller primijeti da djevojka nije tako blijeda kao što se sjećala, obrazi su joj bili obliveni crvenilom.

„Kako si znala gdje živim?“

Miriam se namrštila. „Kakvo je to uopće pitanje? Kako se zovete? Kako se zovem ja?“

„Ali ja nisam u telefonskom imeniku.“

„O, razgovarajmo o nečem drugom.“

„Tvoja majka mora da je luda kada dopušta djetetu poput tebe da luta okolo u svako doba noći, i to još u tako smiješnoj odjeći.“ rekla je gospođa Miller. „Mora da je van pameti.“

Miriam je ustala i otišla do kuta gdje je pokriveni kavez za ptice visio sa stropnog lanca. Zavirila je ispod pokrivača, „To je kanarinac“, rekla je.

„Smijem li ga probuditi? Voljela bih čuti kako pjeva.“

„Ostavi Tommyja na miru“, rekla je gđa Miller nervozno. „Da se nisi usudila probuditi ga.“

„Jasno“, rekla je Miriam. „Ali ne vidim zašto ne bih mogla čuti kako pjeva.“ A zatim: „Imate li nešto za jelo? Umirem od gladi! Čak bi mlijeko i kruh s marmeladom bili u redu.“

„Slušaj“, rekla je gospođa Miller ustajući s taburea, „slušaj, ako ti napravim nešto za jesti, hoćeš li biti dobra i otići kući? Sigurno je već prošla ponoć.“

„Vani pada snijeg“, odgovorila je Miriam prijekorno. „I hladno je i mračno.“

„Pa nisi ni trebala dolaziti ovamo“, odvratila je gospođa Miller pokušavajući kontrolirati svoj ton. „Ne mogu napraviti ništa u vezi s vremenom, ali ako želiš nešto pojesti, morat ćeš mi obećati da ćeš otići čim završiš.“

Miriam je pletenicom prešla preko obraza. Oči su joj bile zamišljene kao da odvaguje prijedlog. Okrenula se prema kavezu za kanarinca. „U redu“, rekla je, „Obećavam.“

Koliko joj može biti godina? Deset? Jedanaest? Gospođa Miller je u kuhinji otvorila staklenku marmelade od jagoda i odrezala četiri kriške kruha. Natočila je čašu mlijeka i zastala da zapali cigaretu. Zašto je uopće došla? Ruka joj se tresla dok je držala šibicu i opčinjeno gledala kako se plamen približava sve dok joj nije opekao prst. Odjednom je kanarinac zapjevao. Pjevao je kao što pjeva ujutro i ni u koje drugo doba dana. „Miriam“, pozvala je, „Miriam, rekla sam ti da ne uznemiravaš Tommyja.“ Nije bilo odgovora. Ponovno ju je pozvala, ali na odgovor je dobila samo pjesmu kanarinca. Povukla je dim cigarete i shvatila da je zapalila krivi kraj – oh, stvarno ne bi smjela ovako gubiti živce.

Odnijela je hranu na pladnju i postavila ga na stolić za kavu. Prvo što je primijetila je da je kavez i dalje pokriven, ali Tommy je pjevao. Obuzeo ju je čudan osjećaj. U sobi nije bilo

nikoga. Gospođa Miller prošla je kroz nišu koja je vodila do njezine spavaće sobe; na vratima joj je zastao dah.

„Što to radiš?“ upitala je.

Miriam je podigla glavu, a u pogledu joj je bilo nešto neobično. Stajala je pored pisaćeg stola i pred sobom je imala otvorenu kutiju s nakitom. Kratko je proučila gospođu Miller prisiljavajući njihove oči da se sretnu, a onda se nasmiješila. „Ovdje nema ničeg vrijednog pažnje“, rekla je. „Ali ovo mi se sviđa.“ U ruci je držala broš s kamejom. „Šarmantan je.“

„Valjda – bilo bi bolje da ga vratiš nazad“, rekla je gospođa Miller, iznenada osjetivši potrebu da se osloni na nešto. Našla je oslonac u okviru vrata; glava joj je postala nepodnošljivo teška i osjetila je kako joj nekakav pritisak prigušuje ritam otkucaja srca. Učinilo joj se da svjetlo u sobi neispravno treperi. „Molim te, dijete – poklon od mog muža...“

„Ali divan je i ja ga želim“, rekla je Miriam. „Dajte mi ga.“

Dok je tako stajala, nastojeći smisliti rečenicu kojom će spasiti broš, gospođa Miller počela je shvaćati da nema nikoga kome bi se mogla obratiti za pomoć – bila je sama. Već dugo nije razmišljala o toj činjenici i njezin novonastali značaj ju je zaprepastio. Upravo ovdje, u njenoj sobi, u utihnulom snježnom gradu, odvijali su se događaji koji su to konačno potvrdili, i znala je da ih ne može ignorirati niti, sinulo joj je u trenutku zapanjujuće bistrine, spriječiti.

Miriam je halapljivo jela, a kada su sve šnite kruha s marmeladom i mlijeko nestali, počela je poput pauka prstima prelaziti po tanjuru i sakupljati mrvice. Na haljini joj je blistao broš čiji je plavokosi profil povremeno obmanjujuće nalikovao licu njegove nositeljice. „Bilo je vrlo ukusno,“ uzdahnula je, „a sada bi kolač od badema ili trešanja bio idealan. Slatkiši su divna stvar, zar ne?“

Gospođa Miller nesigurno se smjestila na tabureu i zapalila cigaretu. Mreža za kosu napola joj je skliznula s glave i odbjegli pramenovi padali su joj niz lice. Oči su joj tupavo zurile u prazno, a obrazi su joj bili išarani crvenim mrljama kao da su joj žestoki udarci ostavili trajne ožiljke.

„Imate li slatkiša ili kolača?“

Gospođa Miller otresla je pepeo cigarete po sagu. Glava joj se lagano njihala dok je pokušavala usredotočiti pogled. „Obećala si da ćeš otići ako ti napravim nešto za jesti“, rekla je.

„Zaboga, jesam li?“

„Obećala si, a ja sam već umorna i nije mi dobro“.

„Nemojte se uzrujavati“, rekla je Miriam. „Samo se šalim“

Uzela je kaput, prebacila ga preko ruke i namjestila beretku ispred ogledala. Zatim se nagnula k gospođi Miller i šapnula: „Dajte mi poljubac za laku noć.“

„Molim te, radije ne bih“, rekla je gospođa Miller.

Miriam se uspravila i dignula obrvu. „Kako želite“, rekla je i otišla ravno do stolića za kavu, zgrabila vazu s papirnatim ružama, odnijela je do mjesta gdje je pod bio ogoljen i tresnula je o tlo. Staklo je prsnulo na sve strane, a Miriam je stala gaziti po cvijeću.

Potom je polako otišla do vrata, ali prije nego što ih je zatvorila, pogledala je prema gospođi Miller s podmuklo nevinom znatiželjom u očima.

Gospođa Miller provela je cijeli sljedeći dan u krevetu, ustajući samo da nahrani kanarinca i popije šalicu čaja. Izmjerila si je temperaturu, ali nije je imala, no ipak su je mučili grozničavi i tjeskobni snovi; nemir kojim su bili prožeti nije ju napuštao dok je ležala u krevetu i razrogačenih očiju zurila u strop. Jedan san provlačio se kroz ostale poput nedokučivo tajanstvenog motiva kompleksne simfonije, a obrisi događaja bili su oštri kao da ih je skicirala izuzetno nadarena ruka: malena djevojčica u vjenčanici i s vijencem od lišća vodi sivu povorku planinskom stazom. Među njima vlada neobična tišina sve dok jedna žena na začelju ne upita: „Kamo nas vodi?“ „Nitko ne zna“, odgovara starac na početku povorke. „Ali zar nije prelijepa?“ javi se treći glas. „Zar nije poput ledenog cvijeta ... tako blistava i bijela?“

Kada se probudila u utorak, osjećala se bolje; oštre bodlje sunčeve svjetlosti probile su se kroz venecijanere i omele njezine uznemirujuće maštarije. Otvorila je prozor i otkrila rastopljen dan, nježan kao proljeće; gomila novih, svježih oblaka nabrala se na beskrajno plavom nebu, nekarakterističnom za ovo doba godine. Iznad niskih redova krovova mogla je vidjeti rijeku i dim koji se na toplom vjetru izvijao iz dimnjaka tegljača. Velika srebrna ralica prolazila je ulicom prekrivenom snijegom dok je zvuk motora brujaao zrakom.

Nakon što je pospremila stan, gospođa Miller otišla je do trgovine, unovčila ček i produžila do restorana *Schrafft's*, gdje je doručkovala i veselo proćavrljala s konobaricom. Bio je to krasan dan, poput praznika – bila bi šteta da se odmah vrati kući.

Ukrcala se na autobus za aveniju Lexington i odvezla se do Osamdeset šeste ulice, gdje je odlučila obaviti malu kupovinu.

Nije znala što želi ili treba, ali je ipak besciljno nastavila dalje, fokusirajući se na živahne i užurbane prolaznike, koji su u njoj izazivali potresan osjećaj otuđenosti.

Ugledala ga je dok je čekala na uglu Treće avenije: star čovjek izbočenih koljena, pogrbljen pod teretom hrpe paketa koje je nosio u rukama; na sebi je imao otrcani smeđi kaput i kapu na crno-bijele kockice. Odjednom je postala svjesna da su gledali jedno u drugo i smiješili se, no u tom osmijehu nije bilo ničeg prijateljskog, bila su to samo dva hladna bljeska prepoznavanja. Pa ipak, bila je sigurna da ga nikad prije nije vidjela.

Stajao je pokraj *El pillara*, a kada je gospođa Miller prešla ulicu, okrenuo se i pošao za njom. Držao se vrlo blizu i krajičkom oka promatrala je kako njegov odraz treperi na izlozima trgovina.

Naglo je stala nasred ulice i okrenula se da se suoči s njim. Cereći se, i on je zastao i kimnuo joj glavom. Ali što mu je mogla reći? Ili učiniti? Ovdje, usred bijela dana, na Osamdeset šestoj ulici? Nikakve koristi od toga ne bi bilo, pa je, prezirući vlastitu bespomoćnost, ubrzala korak.

Druga avenija bila je sumorna ulica, skrpana od svakojakih ostataka i otpadnih materijala: dijelom od popločanog kamena, dijelom od asfalta, dijelom od cementa; atmosfera napuštenosti u njoj nikad nije jenjavala. Gospođa Miller prešla je pet blokova ne susrevši nikoga, sve vrijeme slušajući neprekidno škripanje starčevih koraka po snijegu. Kada je ušla u cvjećarnicu, zvuk je i dalje bio iza nje. Požurila je unutra i kroz staklena vrata gledala kako starac prolazi dalje. Gledao je ravno pred sebe i nije usporio korak, ali je učinio jednu čudnu, znakovitu gestu – podignuo je kapu kao da je pozdravlja.

„Rekli ste šest bijelih?“ upitao je cvjećar.

„Da“, odgovorila je, „bijelih ruža.“ Od tamo je otišla u trgovinu sa staklenim posuđem i odabrala jednu vazu, vjerojatno zamjenu onoj koju je Miriam razbila, iako je cijena bila nečuvena, a sama vaza (po njenom mišljenju) groteskno vulgarna. I tako je, kao po unaprijed pripremljenom planu o kojem gospođa Miller nije imala nikakvog izbora ni saznanja, započeo niz neobjašnjivih kupnji.

Kupila je vrećicu glaziranih trešanja, a u pekari *Knickerbocker* uzela je šest kolača od badema za četrdeset centi.

U proteklih sat vremena opet je zahladilo; poput zamućenih leća, zimski oblaci bacali su sjenu na sunce, a nijanse ranog sumraka obojile su nebo. Vlažna magla miješala se s vjetrom. Glasovi nekolicine djece koja su skakala po hrpicama snijega iz odvodnog kanala zvučali su usamljeno i neveselo. Uskoro se spustila i prva pahulja, a kada je gospođa Miller stigla do svoje zgrade, snijeg je već obilno padao i tragovi koraka na tlu nestajali su jednako brzo kako su i nastajali.

Bijele ruže bile su dekorativno aranžirane u vazi. Glazirane trešnje sjajile su se na tanjuru. Kolači od badema posuti šećerom čekali su da ih se okusi. Kanarinac je lepršao na ljuljački i ključao po svom štapiću sa sjemenjem.

Točno u pet zazvonilo je na vratima. Gospođa Miller već je znala tko je. Rub kućnog ogrtača vukao se za njom dok je hodala prema vratima. „Jesi li to ti?“ viknula je.

„Naravno“, rekla je Miriam, a njen je odgovor kreštavo odjeknuo u hodniku. „Otvorite vrata.“

„Odlazi“, rekla je gospođa Miller.

„Požurite, molim vas... Nosim težak paket.“

„Odlazi“, rekla je gospođa Miller. Vratila se u dnevnu sobu, zapalila cigaretu, sjela i mirno slušala zvono kako zvoni, zvoni, zvoni... „Možeš slobodno otići. Ne namjeravam te pustiti unutra.“

Uskoro je zvono utihnulo. Desetak minuta gospođa Miller nije se pomicala. Zatim je, ne čuvši nikakav zvuk, zaključila da je Miriam otišla. Na prstima se prikrala do vrata i malo ih odškrinula – Miriam je bila naslonjena na kartonsku kutiju držeći u naručju prekrasnu antiknu lutku.

„Doista, mislila sam da nikad nećete doći“, rekla je zlovoljno. „Evo, pomognite mi da ovo unesem, strašno je teško.“

Ono što je najzad natjeralo gospođu Miller da je poslušna nije bila nikakva magična sila, već neka vrsta znatiželjne pasivnosti; unijela je kutiju, a Miriam svoju lutku. Ne zamarajući se skidanjem kaputa ili beretke, Miriam se sklupčala na kauču i nezainteresirano promatrala kako gospođa Miller ispušta kutiju i drhteći pokušava doći do daha.

„Hvala“, rekla je. Na dnevnom svjetlu izgledala je suhonjavo i iznureno, njena kosa kao da je izgubila nešto svog sjaja. Lutka koju je držala u naručju imala je iznimno lijepu napudranu

periku, a njezine budalaste oči od stakla tražile su utjehu u Miriaminima. „Imam iznenađenje za vas“, nastavila je. „Pogledajte u kutiju.“

Gospođa Miller je kleknula, otvorila kutiju i izvadila drugu lutku, a nakon nje plavu haljinu koju je, kako se prisjetila, Miriam nosila one prve večeri u kinu. Onda je primijetila: „Ostalo je odjeća. Što će ti sve to?“

„Došla sam živjeti s vama“, odgovorila je Miriam vrteći peteljku od trešnje. „Baš lijepo od vas što ste mi kupili trešnje...“

„Ali ne možeš! Zaboga, odlazi – odlazi i ostavi me na miru!“

... i ruže i kolače od badema. Stvarno nevjerojatno velikodušno od vas. Trešnje su odlične, znate. Zadnje mjesto gdje sam živjela bilo je kod jednog starca, bio je grozno siromašan i nikad nismo imali ništa fino za jesti. Ali mislim da ću ovdje biti sretna.“ Zastala je kako bi još bliže privila svoju lutku. „A sada, ako mi možete pokazati gdje da stavim svoje stvari...“

Lice gospođe Miller rastopilo se u masku ružnih crvenih linija; počela je plakati – bio je to neprirodan plač bez suza, kao da je u dugo vremena otkad nije plakala zaboravila kako se to radi. Polako je odmicala unatrag sve dok nije došla do vrata.

Teturajući je krenula hodnikom i spustila se na donji kat. Mahnito je počela lupati na vrata prvog najbližeg stana; otvorio joj je nizak crvenokosi muškarac i gospođa Miller progurala se pored njega u stan. „Ma koji vrag se događa?“ upitao je muškarac. „Nešto nije u redu, ljubavi?“ upitala je mlada žena koja se pojavila iz kuhinje brišući ruke. Upravo se njoj gospođa Miller prvo obratila.

„Slušajte,“ povikala je, „sram me svog ponašanja, ali – ja sam, ovaj, gospođa H.T. Miller i živim na katu iznad...“ Rukama je prekrila lice. „Zvuči tako apsurdno...“

Žena ju je odvela do stolice dok je muškarac uzbuđeno zveckao sitnišima u džepu. „Da?“

„Živim na katu iznad, kod mene je došla jedna djevojčica i ja se nje bojim. Ne želi otići, a ja je ne mogu natjerati i – učinit će nešto užasno! Već je ukrala moj broš, ali sprema se napraviti nešto još gore – nešto užasno!“

„Jel' vam ona u rodu, ha?“ upita muškarac.

Gospođa Miller odmahne glavom. „Ne znam tko je ona. Zove se Miriam, ali ne znam zapravo tko je.“

„Ajđ' se vi smirite, draga moja“, rekla je žena, gladeći gospođu Miller po ruci. „Moj Harry će se pobrinuti za to dijete. Odi vidjeti, ljubavi.“ Gospođa Miller mu se obratila: „Vrata su otvorena – stan 5A“

Nakon što je muškarac otišao, žena je donijela ručnik i oprala lice gospođe Miller. „Vrlo ste ljubazni“, rekla je gospođa Miller. „Oprostite što se ponašam tako šašavo, ali to zločesto dijete...“

„Ma ništa, draga“, tješila ju je žena. „Samo se opustite sada.“

Gospođa Miller naslonila je glavu na lakat i utihnula kao da spava. Žena je upalila radio; klavir popraćen hrapavim glasom ispunio tišinu, a ona je vješto pratila ritam lupkajući nogom. „Možda bi i mi trebale otići gore“, predložila je.

„Ne želim je opet vidjeti. Ne želim biti ni blizu nje.“

„Aha, al' znate šta ste trebali, trebali ste pozvati muriju.“

Ubrzo su začule muškarca kako se spušta stepenicama. Mršteći se i češkajući se po potiljku, odlučno je stupio u sobu. „Tamo nema nikoga“ rekao je, iskreno posramljen. „Mora da je zbrisala.“

„Harry, ti si kreten“, izjavila je žena. „Sjedimo tu cijelo vrijeme i vidjele bi da...“ Naglo je zastala kada je opazila muškarčev oštar pogled.

„Sve sam pregledao“, rekao je, „i tamo nema ama baš nikoga. Nikoga, razumiješ?“

„Recite mi,“ počela je gospođa Miller ustajući, „recite, jeste li vidjeli veliku kutiju? Ili nekakvu lutku?“

„Ne, gospođo, nisam.“

Žena je uzdahnula kao da izriče presudu: „Pa za boga miloga...“

Gospođa Miller tiho je ušla u svoj stan i mirno stala nasred sobe. Ne, na neki način, ništa se nije promijenilo: ruže, kolači i trešnje bili su na svom mjestu. Ali ta je soba bila prazna, praznija ne bi bila ni da je nestao sav namještaj i sve dekoracije; beživotna i skamenjena, nalikovala je pogrebnoj kući. Kauč se ocrtavao pred njom i stvarao novo, njoj strano ozračje; njegova znakovita praznina manje bi je pogodila i užasavala da je tamo bila sklupčana Miriam. Nepomično je zurila u mjesto gdje je prema sjećanju ostavila kutiju i na tren joj se učinilo da se tabure otužno zavrteo. Pogledala je kroz prozor; rijeka je sigurno bila stvarna,

snijeg sigurno pada – pa ipak, nitko ne može s nepobitnom sigurnošću vjerovati svojim očima; Miriam – tako jasno ju je vidjela tamo – ali gdje je sada? Gdje, gdje?

Kao da se kreće u snu, gospođa Miller spustila se na stolicu. Soba oko nje počela je gubiti oblik; postajala je sve tamnija i tamnija, ali ona tu nije ništa mogla učiniti, nije mogla ni podići ruku da upali svjetlo.

Zatvorivši oči, iznenada je osjetila kako je kroz nju prostrujao siloviti uzlazni val, poput ronioca koji izranja iz neke duboke, zelene dubine. U trenucima strave ili nesvakidašnje rastresenosti um nakratko stane i čeka, kao na kakvo otkrivenje, dok se smirujuće niti polako uvijaju oko misli. Tijekom tog zatišja nalik snu ili nadnaravnom zanosu, čovjek postane svjestan sile podsvjesnog rasuđivanja – što ako nikada nije upoznala djevojku po imenu Miriam? Što ako se onaj put bespotrebno prestrašila na ulici? Na kraju, kao i sve ostalo, to nije bilo važno. Jer jedino što je izgubila s Miriam bio je njezin identitet, ali sada je znala da je ponovno pronašla osobu koja je živjela u ovoj sobi, koja je sama kuhala svoje obroke, koja se brinula o kanarincu, koja je bila netko u koga se mogla pouzdati i u koga je mogla vjerovati: gospođa H.T. Miller.

Samozadovoljno osluškujući, odjednom je postala svjesna dva zvuka: otvaranja i zatvaranja ladice pisaćeg stola; činilo joj se da ih čuje još dugo nakon prestanka – otvaranje i zatvaranje... Surovost tog zvuka postupno je zamijenio nježan i slabašan šum svilene haljine koji se približavao i pojačavao sve dok zidovi nisu drhtali od vibracija i dok se soba nije počela urušavati pod valom šaptanja. Gospođa Miller se ukočila i otvorila oči da bi susrela izravan, tup pogled.

„Zdravo“, rekla je Miriam.

5.2 Analiza prijevoda teksta „Miriam“

Već u prvoj rečenici pojavljuje se termin „brownstone“, koji je dobro poznat i raširen u američkoj kulturi, no u hrvatskom nema ekvivalenta jer ne dijelimo istu arhitekturnu tradiciju, a označava zgradu s najmanje dva kata i s fasadom od crvenog ili smeđeg kamena, karakterističnu za područje New Yorka. Prijevod ovog termina mogao je biti opisan, dakle, mogao je glasiti „zgrada s fasadom od crveno-smeđeg kamena“, no to zvuči nespretno i nepotrebno produžava uvodnu rečenicu. Čak i kada bi se prijevod skratio na „zgrada od crveno-smeđeg kamena“ ili još doslovnije na „smeđa zgrada“, prva varijanta bi podrazumijevala da je zgrada izgrađena od crveno-smeđeg kamena, no u stvarnosti je samo fasada od tog materijala. Druga varijanta prikladne je duljine za rečenicu, no tim odabirom potpuno se gubi kulturni značaj izraza „brownstone“, s obzirom na to da se takva vrsta zgrade pojavljuje u nebrojnim kulturnim filmovima, serijama i romanima situiranim u New Yorku, pa je stoga jedno od najprepoznatljivijih arhitektonskih obilježja tog grada. Iz tih razloga, i u nedostatku hrvatskog termina, odlučila sam ostaviti engleski izraz „brownstone“ u prijevodu i dodati bilješku koja objašnjava njegovo značenje. Nadalje, u tekstu se pojavljuje izraz s kojim nisam bila ranije upoznata – „cold creaming“, te sam nakon kratkog istraživanja saznala da se taj termin odnosi na praksu čišćenja i njegovanja lica specifičnom vrstom kreme napravljene od vode, pčelinjeg voska i ulja. Iako upotreba takvih krema nije bila ograničena samo na Sjedinjene Američke Države, ipak sam imala poteškoća u nalaženju ekvivalenta u hrvatskom, vjerojatno jer je njihova popularnost dosegla vrhunac sredinom prošlog stoljeća i danas se smatraju zastarjelim proizvodom. Naposljetku sam uspjela pronaći brendove koji u Hrvatskoj i dalje prodaju takve vrste krema, poput *Welede* i *Ponda*, i preuzela sam njihov doslovni prijevod „hladna krema“, za koji pretpostavljam da će biti poznat pripadnicima starije generacije.

Tijekom prevođenja svakog teksta u kojem se pojavljuju strana vlastita imena, kao što u ovoj priči postoji gospođa Miller, njen ljubimac Tommy i susjed Harry, prevoditelj može birati hoće li ih ostaviti netaknutima ili će ih „podomaćiti“. U drugom pristupu sva bi strana imena i druge značajke strane kulture bili zamijenjeni domaćom, tj. hrvatskom verzijom, pa bi Harry možda postao Hrvoje, a gospođa Miller gospođa Mlinarić. No u slučaju ove kratke priče ne vidim opravdane razloge za podomaćivanje imena i stoga su ostala nepromijenjena – vjerujem da takav pristup pridonosi duhu i autentičnosti priče te ne razbija tijekom narativa zbujujućim učinkom koji bi na čitatelja mogla imati hrvatska imena i prezimena u stranom okruženju. Jedinu iznimku čine imena ulica, poput Osamdesetšeste ulice i Druge avenije, jer u

tim nazivima ne postoji ništa što je isključivo vezano za američku kulturu i mogu se prevesti doslovno bez straha da se nešto izgubiti u prijevodu.

Premda rijetko, u priči se pojavljuje kolokvijalni govor i blage naznake dijalekta kod pojedinih likova, na primjer: „shoulda“ umjesto „should have“, „musta“ umjesto „must have“, „you gout“ umjesto „you got to“ i slično. Takvih izraza u tekstu nema mnogo jer ih Capote koristi da okarakterizira likove susjeda gospođe Miller koji se samo nakratko pojavljuju u priči; vjerojatno da prikaže njihov niži stupanj obrazovanja ili blagi njujorški naglasak. Dakle, prijevod je prilagođen kolokvijalnom vokabularu susjeda: „cops“ je prevedeno kao „murija“, „beat it“ kao „zbrisati“ i slično. Kada je u pitanju dijelekt likova, nisam ga htjela geografski odrediti nekim hrvatskim dijalektom, pa sam se birala nestandardne oblike riječi koji nisu usko vezano za jedno područje, primjerice, rečenica „You gout calm down, honey“ prevedena je kao „Aj' se ti smiri, dušo“. Slično tome, u rečenici „Sjedimo tu cijelo vrijeme i vidjele bi da...“ namjerno se koristi pogrešan oblik „bi“ umjesto „bismo“ jer se i u originalu koristi pogrešan oblik, tj, skraćuje se pravilni: „We been sitting here the whole time and we woulda seen...“

Ponekad su se javljale i poteškoće u interpretaciji, kao s rečenicom: „She gazed fixedly at the space where she remembered setting the box and, for a moment, the hassock spun desperately“, u kojoj nije sasvim jasno je li se *hassock*, tj., tabure, zavrteo od sebe ili se gospođi Miller na trenutak to samo pričinilo. Neobjašnjiva događanja svakako odgovaraju tonu i radnji ove priče, ali ne i kontekstu scene u ovom slučaju: gospođa Miller upravo se vratila od susjeda i zatekla prazan stan, sve je na svom mjestu i nema ni traga Miriam, i unatoč tome što osjeća da se nešto u stanu nepovratno promijenilo, počinje se smirivati vjerujući da je došao kraj čudnim zbivanjima i da je ponovno pronašla sebe. U tome bi je sigurno prekinuo tabure koji se zavrteo od sebe i gospođa Miller vjerojatno bi se prepala ili bi se bar osvrnula oko sebe, ali to se ne dogodi – gospođa Miller nema nikakvu reakciju, što me dovodi do zaključka da joj samo načas pričinilo, ali da je ubrzo shvatila da se ništa nije dogodilo. Zbog toga ta rečenica u prijevodu glasi: „Nepomično je zurila u mjesto gdje je prema sjećanju ostavila kutiju i na tren joj se učinilo da se tabure otužno zavrteo.“ Još jedan primjer opisa koji se može protumačiti na više načina nalazi se u rečenici: „It was not spell-like compulsion that Mrs. Miller felt, but rather, curious passivity, she brought in the box, Miriam the doll.“ Riječ „curious“ može značiti „znatiželjno“, ali i „čudno“. Capote često pojave ili osjećaje opisuje izrazima koji su semantički bliski riječi „čudno“, samo u ovoj priči ih ima nekoliko: „unusual silence“, „strange thing“, „strangest hair“, „queer sensation“, pa ne

bi bilo neosnovano pretpostaviti da koristi i „curious“ u tom smislu. Međutim, kada se bolje pogleda kontekst, može se uvidjeti da bi riječ „znatiželjno“ možda bolje opisala stanje gospođe Miller u toj situaciji; u rečenici prije Miriam je još jednom podsjeća da je sa sobom donijela tešku kutiju i moli je da joj pomogne unijeti je u stan – gospođa Miller bi stoga mogla biti znatiželjna da sazna što je u kutiji. U tekstu se javlja još mnogo prilika za dualnu interpretaciju, kao kada gospođa Miller upita Miriam „But isn't that funny?“ nakon što sazna da djevojčica nema prezime. Riječ „funny“, naravno, u većini slučajeva znači „smiješno“, no ponekad može značiti i „čudno“, što je zasigurno prikladnije tumačenje tog pitanja.

6. Originalni tekst „A Tree of Night“

A Tree of Night

It was winter. A string of naked light bulbs, from which it seemed all warmth had been drained, illuminated the little depot's cold, windy platform. Earlier in the evening it had rained, and now icicles hung along the station-house eaves like some crystal monster's vicious teeth. Except for a girl, young and rather tall, the platform was deserted. The girl wore a gray flannel suit, a raincoat, and a plaid scarf. Her hair, parted in the middle and rolled up neatly on the sides, was rich blondish-brown; and, while her face tended to be too thin and narrow, she was, though not extraordinarily so, attractive. In addition to an assortment of magazines and a gray suede purse on which elaborate brass letters spelled Kay, she carried conspicuously a green Western guitar.

When the train, spouting steam and glaring with light, came out of the darkness and rumbled to a halt, Kay assembled her paraphernalia and climbed up into the last coach.

The coach was a relic with a decaying interior of ancient red-plush seats, bald in spots, and peeling iodine-colored woodwork. An old-time copper lamp, attached to the ceiling, looked romantic and out of place. Gloomy dead smoke sailed the air; and the car's heated closeness accentuated the stale odor of discarded sandwiches, apple cores, and orange hulls: this garbage, including Lily cups, soda-pop bottles, and mangled newspapers, littered the long aisle. From a water cooler, embedded in the wall, a steady stream trickled to the floor. The passengers, who glanced up wearily when Kay entered, were not, it seemed, at all conscious of any discomfort.

Kay resisted a temptation to hold her nose and threaded her way carefully down the aisle, tripping once, without disaster, over a dozing fat man's protruding leg. Two nondescript men turned an interested eye as she passed; and a kid stood up in his seat squalling, "Hey, Mama, look at de banjo! Hey, lady, lemme play ya banjo!" till a slap from Mama quelled him.

There was only one empty place. She found it at the end of the car in an isolated alcove occupied already by a man and woman who were sitting with their feet settled lazily on the vacant seat opposite. Kay hesitated a second then said, "Would you mind if I sat here?"

The woman's head snapped up as if she had not been asked a simple question, but stabbed with a needle, too. Nevertheless, she managed a smile. "Can't say as I see what's to stop you,

honey," she said, taking her feet down and also, with a curious impersonality, removing the feet of the man who was staring out the window, paying no attention whatsoever.

Thanking the woman, Kay took off her coat, sat down, and arranged herself with purse and guitar at her side, magazines in her lap: comfortable enough, though she wished she had a pillow for her back.

The train lurched; a ghost of steam hissed against the window; slowly the dingy lights of the lonesome depot faded past.

"Boy, what a jerkwater dump," said the woman. "No town, no nothin'."

Kay said, "The town's a few miles away."

"That so? Live there?"

No. Kay explained she had been at the funeral of an, uncle who, though she did not of course mention it, had left her nothing in his will but the green guitar. Where was she going? oh, back to college.

After mulling this over, the woman concluded, "What'll you ever learn in a place like that? Let me tell you, honey, I'm plenty educated and I never saw the inside of no college."

"You didn't?" murmured Kay politely and dismissed the matter by opening one of her magazines. The light was dim for reading and none of the stories looked in the least compelling. However, not wanting to become involved in a conversational marathon, she continued gazing at it stupidly till she felt a furtive tap on her knee.

"Don't read," said the woman. "I need somebody to talk to. Naturally, it's no fun talking to *him*." She jerked a thumb toward the silent man. "He's afflicted: deaf and dumb, know what I mean?"

Kay closed the magazine and looked at her more or less for the first time. She was short; her feet barely scraped the floor. And like many undersized people she had a freak of structure, in her case an enormous, really huge head. Rouge so brightened her sagging, flesh-featured face it was difficult even to guess at her age: perhaps fifty, fifty-five. Her big sheep eyes squinted, as if distrustful of what they saw. Her hair was an obviously dyed red, and twisted into parched, fat corkscrew curls. A once-elegant lavender hat of impressive size flopped crazily on the side of her head, and she was kept busy brushing back a drooping cluster of celluloid

cherries sewed to the brim. She wore a plain, somewhat shabby blue dress. Her breath had a vividly sweetish gin smell.

"You do wanna talk to me, don't you honey?"

"Sure," said Kay, moderately amused.

"Course you do. You bet you do. That's what I like about a train. Bus people are a close-mouthed buncha dopes. But a train's the place for putting your cards on the table, that's what I always say" Her voice was cheerful and booming, husky as a man's. "But on accounta *him*, I always try to get us this here seat; it's more private, like a swell compartment, see?"

"It's very pleasant," Kay agreed. "Thanks for letting me join you." "Only too glad to. We don't have much company; it makes some folks nervous to be around him."

As if to deny it, the man made a queer, furry sound deep in his throat and plucked the woman's sleeve. "Leave me alone, dearheart," she said, as if she were talking to an inattentive child. "I'm O.K. We're just having us a nice little or talk. Now behave yourself or this pretty girl will go away. She's very rich; she goes to college." And winking, she added, "He thinks I'm drunk."

The man slumped in the seat, swung his head sideways, and studied Kay intently from the corners of his eyes. These eyes, like a pair of clouded milky-blue marbles, were thickly lashed and oddly beautiful. Now, except for a certain remoteness, his wide, hairless face had no real expression. It was as if he were incapable of experiencing or reflecting the slightest emotion. His gray hair was clipped dose and combed forward into uneven bangs. He looked like a child aged abruptly by some uncanny method. He wore a frayed blue serge suit, and he had anointed himself with a cheap, vile perfume. Around his wrist was strapped a Mickey Mouse watch.

"He thinks I'm drunk," the woman repeated. "And the real funny part is, I am. Oh shoot—you gotta do something, ain't that right?" She bent closer. "Say, ain't it?"

Kay was still gawking at the man; the way he was looking at her made her squeamish, but she could not take her eyes off him. "I guess so," she said.

"Then let's us have us a drink," suggested the woman. She plunged her hand into an oilcloth satchel and pulled out a partially filled gin bottle. She began to unscrew the cap, but, seeming

to think better of this, handed the bottle to Kay. "Gee, I forgot about you being company," she said. "I'll go get us some nice paper cups."

So, before Kay could protest that she did not want a drink, woman had risen and started none too steadily down the aisle toward the water cooler.

Kay yawned and rested her forehead against the windowpane, her fingersidly strumming the guitar: the strings sang a hollow, lulling tune, as monotonously soothing as the Southern landscape, edged in darkness, flowing past the window. An icy winter moon rolled above the train across the night sky like a thin white wheel.

And then, without warning, a strange thing happened: the man reached out and gently stroked Kay's cheek. Despite the breathtaking delicacy of this movement, it was such a bold gesture Kay was at first too startled to know what to make of it: her thoughts shot in three or four fantastic directions. He leaned forward till his queer eyes were very near her own; the reek of his perfume was sickening. The guitar was silent while they exchanged a searching gaze. Suddenly, from some spring of compassion, she felt for him a keen sense of pity; but also, and this she could not suppress, an overpowering disgust, an absolute loathing: something about him, an elusive quality she could not quite put a finger on, reminded her of—of what?

After a little, he lowered his hand solemnly and sank back in the seat, an asinine grin transfiguring his face, as if he had performed a clever stunt for which he wished applause.

"Giddyup! Giddyup! my little buckler-ROOS . ." shouted the woman. And she sat down, loudly proclaiming to be, "Dizzy as a witch! Dog tired! Whew!" From a handful of Lily cups she separated two and casually thrust the rest down her blouse. "Keep 'em safe and dry, ha ha ha.. ." A coughing spasm seized her, but when it was over she appeared calmer. "Has my boy friend been entertaining?" she asked, patting her bosom reverently. "Ah, he's so sweet." She looked as if she might pass out. Kay rather wished she would.

"I don't want a drink," Kay said, returning the bottle. "I never drink: I hate the taste." "Mustn't be a kill-joy," said the woman firmly. "Here now, hold your cup like a good girl."

"No, please . . ."

"Formercysake, hold it still. Imagine, nerves at your age! Me, I can shake like a leaf, I've got reasons. Oh, Lardy, have I got 'em."

"But... " A dangerous smile tipped the woman's face hideously awry. "What's the matter? Don't you think I'm good enough to drink with?"

"Please, don't misunderstand," said Kay, a tremor in her voice. "It's just that I don't like being forced to do something I don't want to. So look, couldn't I give this to the gentleman?"

"Him? No sirree: he needs what little sense he's got. Come on, honey, down the hatch."

Kay, seeing it was useless, decided to succumb and avoid a possible scene. She sipped and shuddered. It was terrible gin. It burned her throat till her eyes watered. Quickly, when the woman was not watching, she emptied the cup out into the sound hole of the guitar. It happened, however, that the man saw; and Kay, realizing it, recklessly signaled to him with her eyes a plea not to give her away. But she could not tell from his clear-blank expression how much he understood.

"Where you from, kid?" resumed the woman presently.

For a bewildered moment, Kay was unable to provide an answer. The names of several cities came to her all at once. Finally, from this confusion, she extracted: "New Orleans. My home is in New Orleans."

The woman beamed. "N.O.'s where I wanna go when I kick off. One time, oh, say 1923, I ran me a sweet little fortune-teller parlor there. Let's see, that was on St. Peter Street." Pausing, she stooped and set the empty gin bottle on the floor. It rolled into the aisle and rocked back and forth with a drowsy sound. "I was raised in Texas—on a big ranch—my papa was rich. Us kids always had the best; even Paris, France, clothes. I'll bet you've got a big swell house, too. Do you have a garden? Do you grow flowers?"

"Just lilacs."

A conductor entered the coach, preceded by a cold gust of wind that rattled the trash in the aisle and briefly livened the dull air. He lumbered along, stopping now and then to punch a ticket or talk with a passenger. It was after midnight. Someone was expertly playing a harmonica. Someone else was arguing the merits of a certain politician. A child cried out in his sleep.

"Maybe you wouldn't be so snotty if you knew who we was," said the woman, bobbing her tremendous head. "We ain't nobodies, not by a long shot."

Embarrassed, Kay nervously opened a pack of cigarettes and lighted one. She wondered if there might not be a seat in a car up ahead. She could not bear the woman, or, for that matter, the man, another minute. But she had never before been in a remotely comparable situation. "If you'll excuse me now," she said, "I have to be leaving. It's been very pleasant, but I promised to meet a friend on the train..."

With almost invisible swiftness the woman grasped the girl's wrist. "Didn't your mama ever tell you it was sinful to lie?" she stage-whispered. The lavender hat tumbled off her head but she made no effort to retrieve it. Her tongue flicked out and wetted her lips. And, as Kay stood up, she increased the pressure of her grip. "Sit down, dear ... there ain't any friend . . . Why, we're your only friends and we wouldn't have you leave us for the world."

"Honestly, I wouldn't lie."

"Sit down, dear."

Kay dropped her cigarette and the man picked it up. He slouched in the corner and became absorbed in blowing a chain of lush smoke rings that mounted upward like hollow eyes and expanded into nothing.

"Why, you wouldn't want to hurt his feelings by leaving us, now, would you, dear?" crooned the woman softly. "Sit down—down—now, that's a good girl. My, what a pretty guitar. What a pretty, pretty guitar . . ." Her voice faded before the sudden whooshing, static noise of a second train. And for an instant the lights in the coach went off; in the darkness the passing train's golden windows winked black-yellow-black-yellow-black-yellow. The man's cigarette pulsed like the glow of a firefly, and his smoke rings continued rising tranquilly. Outside, a bell pealed wildly.

When the lights came on, again, Kay was massaging her wrist where the woman's strong fingers had left a painful bracelet mark. She was more puzzled than angry. She determined to ask the conductor if he would find her a different seat. But when he arrived to take her ticket, the request stuttered on her lips incoherently.

"Yes, miss?"

"Nothing," she said.

And he was gone.

The trio in the alcove regarded one another in mysterious silence till the woman said, "I've got something here I wanna show you, honey." She rummaged once more in the oilcloth satchel. "You won't be so snotty after you get a gander at this."

What she passed to Kay was a handbill, published on such yellowed, antique paper it looked as if it must be centuries old. In fragile, overly fancy lettering, it read:

LAZARUS

THE MAN WHO IS BURIED ALIVE

A MIRACLE

SEE FOR YOURSELF

Adults, 25\$ —Children, 10\$

"I always sing a hymn and read a sermon," said the woman. "It's awful sad: some folks cry, especially the old ones. And I've got me a perfectly elegant costume: a black veil and a black dress, oh, very becoming. *He* wears a gorgeous made-to-order bridegroom suit and turban and lotsa talcum on his face. See, we try to make it as much like a bonafide funeral as we can. But shoot, nowadays you're likely to get just a buncha smart alecks come for laughs—so sometimes I'm real glad he's afflicted like he is on accounta otherwise his feelings would be hurt, maybe."

Kay said, "You mean you're with a circus or a side-show or something like that?"

"Nope, us alone," said the woman as she reclaimed the fallen hat. "We've been doing it for years and years—played every tank town in the South: Singasong, Mississippi—Spunky, Louisiana—Eureka, Alabama . . ." These and other names rolled off her tongue musically, running together like rain. "After the hymn, after the sermon, we bury him."

"In a coffin?"

"Sort of It's gorgeous, it's got silver stars painted all over the lid." "I should think he would suffocate," said Kay, amazed. "How long does he stay buried?"

"All told it takes maybe an hour—course that's not counting the lure."

"The lure?"

"Uh huh. It's what we do the night before the show. See, we hunt up a store, any or store with a big glass window'll do, and get the owner to let him sit inside this window, and, well,

hypnotize himself. Stays there all night stiff as a poker and people come and look: scares the livin' hell out of 'em. . ." While she talked she jiggled a finger in her ear, withdrawing it occasionally to examine her find. "And one time this ol' bindle-stiff Mississippi sheriff tried to..."

The tale that followed was baffling and pointless: Kay did not bother to listen. Nevertheless, what she had heard already inspired a reverie, a vague recapitulation of her uncle's funeral; an event which, to tell the truth, had not much affected her since she had scarcely known him. And so, while gazing abstractedly at the man, an image of her uncle's face, white next the pale silk casket pillow, appeared in her mind's eye. Observing their faces simultaneously, both the man's and uncle's, as it were, she thought she recognized an odd parallel: there was about the man's face the same kind of shocking, embalmed, secret stillness, as though, in a sense, he were truly an exhibit in a glass cage, complacent to be seen, uninterested in seeing.

"I'm sorry, what did you say?"

"I said: I sure wish they'd lend us the use of a regular cemetery. Like it is now we have to put on the show wherever we can ... mostly in empty lots that are nine times outa ten smack up against some smelly fillin' station, which ain't exactly a big help. But like I say, we got us a swell act, the best. You oughta come see it if you get a chance."

"Oh, I should love to," Kay said, absently.

"Oh, I should love to," mimicked the woman. "Well, who asked you? Anybody ask you?" She hoisted up her skirt and enthusiastically blew her nose on the ragged hem of a petticoat. "Believe me, it's a hard way to turn a dollar. Know what our take was last month? Fifty-three bucks! Honey, you try living on that sometime." She sniffed and rearranged her skirt with considerable primness. "Well, one of these days my sweet boy's sure enough going to die down there; and even then somebody'll say it was a gyp."

At this point the man took from his pocket what seemed to be a finely shellacked peach seed and balanced it on the palm of his hand. He looked across at Kay and, certain of her attention, opened his eyelids wide and began to squeeze and caress the seed in an undefinably obscene manner.

Kay frowned. "What does he want?"

"He wants you to buy it."

"But what is it?"

"A charm," said the woman. "A love charm."

Whoever was playing the harmonica stopped. Other sounds, less unique, became at once prominent: someone snoring, the gin bottle seesaw rolling, voices in sleepy argument, the train wheels' distant hum.

"Where could you get love cheaper, honey?"

"It's nice. I mean it's cute. . . ." Kay said, stalling for time. The man rubbed and polished the seed on his trouser leg. His head was lowered at a supplicating, mournful angle, and presently he stuck the seed between his teeth and bit it, as if it were a suspicious piece of silver.

"Charms always bring me bad luck. And besides . . . please, can't you make him stop acting that way?"

"Don't look so scared," said the woman, more flat-voiced than ever. "He ain't gonna hurt you."

"Make him stop, damn it!"

"What can I do?" asked the woman, shrugging her shoulders. "You're the one that's got money. You're rich. All he wants is a dollar, one dollar."

Kay tucked her purse under her arm. "I have just enough to get back to school," she lied, quickly rising and stepping out into the aisle. She stood there a moment, expecting trouble. But nothing happened.

The woman, with rather deliberate indifference, heaved a sigh and closed her eyes; gradually the man subsided and stuck the charm back in his pocket. Then his hand crawled across the seat to join the woman's in a lax embrace.

Kay shut the door and moved to the front of the observation platform. It was bitterly cold in the open air, and she had left her raincoat in the alcove. She loosened her scarf and draped it over her head.

Although she had never made this trip before, the train was traveling through an area strangely familiar: tall trees, misty, painted pale by malicious moonshine, towered steep on either side without a break or clearing. Above, the sky was a stark, unexplorable blue thronged with stars that faded here and there. She could see streamers of smoke trailing from

the train's engine like long clouds of ectoplasm. In one corner of the platform a red kerosene lantern cast a colorful shadow.

She found a cigarette and tried to light it: the wind snuffed match after match till only one was left. She walked to the corner where the lantern burned and cupped her hands to protect the last match: the flame caught, sputtered, died. Angrily she tossed away the cigarette and empty folder; all the tension in her tightened to an exasperating pitch and she slammed the wall with her fist and began to whimper softly, like an irritable child.

The intense cold made her head ache, and she longed to go back inside the warm coach and fall asleep. But she couldn't, at least not yet; and there was no sense in wondering why, for she knew the answer very well. Aloud, partly to keep her teeth from chattering and partly because she needed the reassurance of her own voice, she said: "We're in Alabama now, I think, and tomorrow we'll be in Atlanta and I'm nineteen and I'll be twenty in August and I'm a sophomore. . . ." She glanced around at the darkness, hoping to see a sign of dawn, and finding the same endless wall of trees, the same frosty moon. "I hate him, he's horrible and I hate him. . ." She stopped, ashamed of her foolishness and too tired to evade the truth: she was afraid.

Suddenly she felt an eerie compulsion to kneel down and touch the lantern. Its graceful glass funnel was warm, and the red glow seeped through her hands, making them luminous. The heat thawed her fingers and tingled along her arms.

She was so preoccupied she did not hear the door open. The train wheels roaring clickety-clack-clackety-click hushed the sound of the man's footsteps.

It was a subtle zero sensation that warned her finally; but some seconds passed before she dared look behind.

He was standing there with mute detachment, his head tilted, his arms dangling at his sides. Staring up into his harmless, vapid face, flushed brilliant by the lantern light, Kay knew of what she was afraid: it was a memory, a childish memory of terrors that once, long ago, had hovered above her like haunted limbs on a tree of night. Aunts, cooks, strangers—each eager to spin a tale or teach a rhyme of spooks and death, omens, spirits, demons. And always there had been the unfailing threat of the wizard man: stay close to the house, child, else a wizard man'll snatch you and eat you alive! He lived everywhere, the wizard man, and everywhere was danger. At night, in bed, hear him tapping at the window? Listen!

Holding onto the railing, she inched upward till she was standing erect. The man nodded and waved his hand toward the door. Kay took a deep breath and stepped forward. Together they went inside.

The air in the coach was numb with sleep: a solitary light now illuminated the car, creating a kind of artificial dusk. There was no motion but the train's sluggish sway, and the stealthy rattle of discarded newspapers.

The woman alone was wide awake. You could see she was greatly excited: she fidgeted with her curls and celluloid cherries, and her plump little legs, crossed at the ankles, swung agitatedly back and forth. She paid no attention when Kay sat down. The man settled in the seat with one leg tucked beneath him and his arms folded across his chest.

In an effort to be casual, Kay picked up a magazine. She realized the man was watching her, not removing his gaze an instant: she knew this though she was afraid to confirm it, and she wanted to cry out and waken everyone in the coach. But suppose they did not hear? What if they were not really *asleep*? Tears started in her eyes, magnifying and distorting the print on a page till it became a hazy blur. She shut the magazine with fierce abruptness and looked at the woman.

"I'll buy it," she said. "The charm, I mean. I'll buy it, if that's all—just all you want."

The woman made no response. She smiled apathetically as she turned toward the man.

As Kay watched, the man's face seemed to change form and recede before her like a moon-shaped rock sliding downward under a surface of water. A warm laziness relaxed her. She was dimly conscious of it when the woman took away her purse, and when she gently pulled the raincoat like a shroud above her head.

6.1 Prijevod teksta „A Tree of Night“

Stablo noći

Bila je zima. Niz golih žarulja, iz kojih kao da je sva toplina iščeznula, osvjetljavao je hladni, vjetroviti peron malog kolodvora. Kiša je padala ranije te večeri i duž nadstrešnice kolodvora ledene sige visjele su poput grozomornih zuba kakvog kristalnog čudovišta. Osim jedne djevojke, mlade i prilično visoke, peron je bio pust. Djevojka je nosila sivi flanelski kostim, kabanicu i karirani šal. Njezina kosa, razdijeljena po sredini i uredno smotana s obje strane, bila je gusta i plavkasto-smeđa, i iako joj je lice izgledalo premršavo i preusko, bila je, premda ne pretjerano, privlačna. Osim gomile časopisa i sive torbice od brušene kože na kojoj je kićenim slovima pisalo *Kay*, imala je sa sobom upadljivo zelenu akustičnu gitaru.

Kada je vlak, rigajući paru i bliješteći svjetlima, izronio iz tame i uz tutnjavu se zaustavio na stanici, Kay je pokupila svoju prtljagu i popela se u zadnji vagon.

Vagon je bio starudija s ocvalom unutrašnjošću koja se sastojala od pohabanih sjedala od crvenog pliša, na mjestima potpuno izlizanog, i oljuštene stolarije boje joda. Starinska bakrena svjetiljka na stropu stvarala je romantičan ugođaj i odskakala od ostatka prostora. Sumorni, mrtvi dim plovio je zrakom, a grijanje u zatvorenom vagonu još je više isticalo ustajali miris ostavljenih sendviča, polupojedenih jabuka i kora naranči. Takvi su otpaci, uključujući i papirnate čaše, boce gaziranih pića i rasparane novine, bili razbacani po dugom hodniku. Neprekidan mlaz vode curio je na pod iz aparata za vodu ugrađenog u zid. No činilo se da putnici, koji su umorno podigli pogled kada je Kay ušla, ne osjećaju nikakvu nelagodu.

Kay je odoljela iskušenju da začepi nos i pažljivo se provukla kroz hodnik, spotaknuvši se jednom, ali izbjegavši katastrofu, preko ispružene noge zadrijemalog, debelog muškarca. Dva bezlična putnika zainteresirano su je odmjerila dok je prolazila, a jedan je dječak ustao na svom sjedalu i stao urlati: „Hej, mama, vidi ga bendžo! Hej, gospođice, dajte mi da sviram bendžo!“ sve dok ga mamin šamar nije smirio.

Samo jedno mjesto ostalo je prazno. Našla ga je na kraju vagona u odvojenom separeu u kojem su se, s nogama lijeno ispruženim na slobodnom sjedalu, smjestili muškarac i žena. Kay je na sekundu oklijevala, a zatim rekla: „Bi li vam smetalo da sjednem ovdje?“

Ženina se glava uspravila naglo kao da ju je Kay ubola iglom, a ne kao da joj je postavila jednostavno pitanje. Ipak, uspjela se nasmiješiti. „Ne vidim što te sprečava, dušo“, rekla je

spustivši noge i rezignirano gurnuvši muškarčeva stopala sa sjedala dok je on zurio kroz prozor ne pridajući im nimalo pozornosti.

Zahvalivši ženi, Kay je skinula kaput, sjela i stavila torbicu i gitaru pored sebe, a časopise u krilo; sve u svemu, poprilično udobno, iako je poželjela da ima i jastuk za leđa.

Vlak se pokrenuo uz trzaj, oblak pare zapuhnuo je prozor i mutna svjetla usamljenog kolodvora polako su izbljedadjela.

„Čovječe, kakva zapuštena rupetina“, rekla je žena. „Bez grada, bez ičega.“

„Grad je udaljen nekoliko kilometara.“ rekla je Kay.

„Tako znači? Živiš tamo?“

Ne. Kay joj je objasnila da je bila na sprovodu ujaka koji joj, iako to naravno nije spomenula, nije ostavio ništa osim zelene gitare. Kamo je išla? Ah da, natrag na fakultet.

Nakon što je kratko razmotrila Kayin odgovor žena je upitala: „A šta uopće možeš naučiti na takvom mjestu? Da ja tebi kažem, dušo, podosta sam obrazovana, a nikad nisam ni primirisala nikakvom fakultetu.“

„Niste?“ pristojno je promrmljala Kay i prekinula razgovor otvorivši jedan od svojih časopisa. Svjetlo je bilo jedva dostatno za čitanje i nijedan joj se članak nije činio naročito zanimljivim. Ne želeći se upuštati u razvučene razgovore, nastavila je tupavo zuriti u časopis sve dok nije osjetila lagano tapkanje po koljenu.

„Nemoj čitati“, rekla je žena. „Trebam pričati s nekim. Možeš valjda pretpostaviti da nije baš zabavno razgovarati s *njim*.“ Trznula je palcem prema tihom čovjeku. „On je zaostao – gluhonijem je, znaš o čemu pričam?“

Kay je zatvorila časopis i prvi put dobro pogledala ženu. Bila je niska, stopala su joj jedva dodirivala pod. I poput mnogih nedoraslih ljudi imala je nakaznu građu, u njezinu slučaju za to je bila kriva golema, zaista ogromna glava. Rumenilom je toliko zacrvenila svoje opuštene i mesnato lice da je bilo teško pogoditi njezinu dob; možda joj je bilo oko pedeset, pedeset i pet. Njezine velike teleće oči škiljile su kao da ne vjeruju onome što vide. Kosa joj je očito bila obojena u crveno i oblikovana u isušene i debele spiralne lokne. Njezin šešir boje lavande, impresivne veličine i nekoć elegantan, luđački se nakrivio na njenoj glavi, a grozd celuloidnih trešanja zašiven za rub svako malo ju je tjerao da ga odmiče s lica. Nosila je

jednostavnu, pomalo otrcanu plavu haljinu. U dahu joj se osjetio intenzivno slatkast miris džina.

„Želiš pričati sa mnom, zar ne, dušo?“

„Naravno“, rekla je Kay, blago zabavljena.

„Normalno da želiš. Kako i ne bi. To volim kod vlaka. Ljudi koji putuju busom su banda šutljivih budala. Ali, kako ja uvijek govorim, vlak je mjesto za otkrivanje karata.“ Glas joj je bio veseo i prodoran, hrapav kao u muškarca. „Samo zbog *njega* nam uvijek pokušavam nabaviti ovakva mjesta; privatnije je, poput slatkog malog kupea, šta ne?“

„Vrlo je ugodno“, složila se Kay. „Hvala što ste dopustili da vam se pridružim.“

„Sa zadovoljstvom. Ne družimo se baš često s drugima, znaš; on stvara nervozu kod nekih ljudi.“

Kao da poriče, muškarac iz dubine grla ispusti čudan, životinjski zvuk i povuče ženu za rukav. „Ostavi me na miru, srce“, rekla je kao da se obraća neobazrivom djetetu. „Dobro sam. Samo malo ćaskamo, ništa drugo. Budi pristojan, ili će ova lijepa djevojka otići. Vrlo je bogata, ide na fakultet.“ Nastavila je namigujući: „Misli da sam pijana.“

Muškarac se zavalio u svoje sjedalo, okrenuo glavu u stranu i krajičkom oka pažljivo promatrao Kay. Njegove oči, nalik paru mutnih mliječno plavih pikula, bile su okružene gustim trepavicama i neobično lijepe. Osim određene distanciranosti, njegovo široko i golobrado lice nije odavalo ništa. Činilo se kao da nije bio u stanju doživjeti ili odraziti ni najmanju emociju. Sijeda kosa mu je bila sasvim kratko ošišana i začesljana naprijed u neravne šiške. Izgledao je poput djeteta koje je na neki neprirodni način naglo ostarjelo. Nosio je pohabano plavo odijelo od serža i namastio se jeftinim, gadnim parfemom. Na ruci je nosio sat na *Mickey Mousea*.

„Misli da sam pijana“, ponovi žena. „A najbolje je što i jesam! Oh, kvragu i sve – treba se nekako snaći, jel' tako?“ Primakla se bliže. „Reci, nije li tako?“

Kay je i dalje zurila u muškarca. Način na koji ju je gledao izazivao je u njoj jezu, ali nije mogla skinuti pogled s njega. „Pa, valjda“ odgovorila je Kay.

„Hajde da nešto popijemo“, predložila je žena. Gurnula je ruku u svoju torbu od voštanog platna i izvukla napola punu bocu džina. Krenula je odvrtati čep, ali nakon što je malo

razmislila, pružila je bocu Kay. „Ti bokca, zaboravila sam da sam u društvu“, rekla je. „Idem nam po papirnate čaše.“

I prije nego što je Kay stigla odbiti, žena je ustala i prilično nestabilnim korakom krenula niz hodnik prema aparatu za vodu.

Kay je zijevnula i naslonila čelo na prozorsko staklo dok je prstima dokono prelazila po gitari: žice su pjevale šuplju, uspavljujuću melodiju, monotonu i umirujuću poput krajolika Juga koji je obavijen tamom protjecao pored prozora. Iznad vlaka mrzli zimski mjesec kotrljao se preko noćnog neba poput tankog bijelog kotača.

A onda se, bez upozorenja, dogodilo nešto čudno: muškarac je ispružio ruku i nježno pomilovao Kayin obraz. Unatoč zapanjujućoj finoći njegova pokreta, ta smiona gesta toliko je iznenadila Kay da nije znala kako da je shvati; misli su joj poletjele u tri ili četiri čudnovata smjera. Muškarac se nagnuo naprijed sve dok njegove neobične oči nisu bile sasvim blizu njezinih. Od zapaha njegovog parfema postalo joj je mučno. Gitara je utihnula dok su izmjenjivali upitne poglede. Odjednom Kay obuzme nalet samilosti i osjeti snažno sažaljenje prema njemu, ali u isto vrijeme, a to nije mogla potisnuti, i silno gađenje i apsolutni prezir; nešto u vezi s njim, nekakva neshvatljiva osobina koju nije mogla odrediti, podsjećala ju je na... Na što?

Ubrzo je svečano spustio ruku i utonuo natrag u sjedalo, a lice mu se rastegnulo u glupav smiješak, kao da je upravo izveo zgodan štos i sada čeka zasluženi aplauz.

„Hop, hop! Hop, hop! Moji mali kaubojčići...“ uskliknula je žena. Sjela je glasno izjavljujući: „Vrti mi se ko da sam sišla s metle! Umorna sam ko pas! Uf!“ Od nekolicine papirnatih čaša odvojila je dvije i nonšalantno gurnula ostatak u bluzu. „Ovdje su na sigurnom i suhom, ha ha ha...“ Uhvatio ju je grčeviti napad kašlja, a kada je došla do daha djelovala je smirenije. „Je li te moj prijatelj zabavio?“ upitala je potapšavši se ponizno po grudima. „Ah, tako je drag.“ Izgledala je kao da će se onesvijestiti. Kay se nekako nadala da hoće.

„Ne želim piće“, rekla je Kay vraćajući joj bocu. „Nikada ne pijem, mrzim okus alkohola.“

„Nemoj nam sad kvariti zabavu“, rekla je žena oštro. „Evo ti, budi dobra i uzmi čašu.“

„Ne, molim vas...“

„Za boga miloga, mirno je drži. Ma gle ti to, takvi živci u tvojim godinama! Ja se mogu tresti kao list, imam razloga. O, sam Bog zna da ih imam.“

„Ali...“

Opasan osmijeh zastrašujuće je iskrivio ženino lice. „Šta je? Nisam ti dovoljno dobra da piješ sa mnom?“

„Molim vas, nemojte me krivo shvatiti“, rekla je Kay drhtavim glasom. „Samo ne volim kad me se tjera na nešto što ne želim. Gledajte, zar ne bih mogla dati svoje piće gospodinu?“

„Njemu? Ne, ne, nikako, treba mu to malo pameti što ima. Hajde, dušo, do zadnje kapi.“

Vidjevši da nema smisla opirati se, Kay odluči pristati i tako izbjeći potencijalnu scenu. Otpila je jedan gutljaj i stresla se. Džin je bio odvratan. Grlo ju je tako zapeklo da su joj oči zasuzile. Hitro, dok žena nije gledala, ispraznila je čašu u zvučni otvor gitare. Muškarac je vidio što je napravila i kada je Kay to primijetila, očima mu je signalizirala moleći da je ne oda, no iz njegovog bezizražajnog lica nije mogla zaključiti koliko je razumio.

„Odakle si, dijete?“ nastavila je žena.

Najednom smetena, Kay nije mogla odmah dogovoriti. Imena nekoliko gradova pojavila su joj se u glavi istovremeno. Na kraju je iz kaosa izvukla jedno: „New Orleans. Iz New Orleansa sam.“

Žena se ozarila. „I sama želim ići u N.O. jednom kad mi krene. Tamo sam nekad, pa recimo 1923., vodila krasni mali salon za gatanje. Da vidimo, to je bilo u ulici St. Peter.“ Zastavši, sagnula se i spustila praznu bocu džina na pod. Prevrnula se i završila u hodniku gdje se kotrljala naprijed-natrag uz uspavljujući zvuket. „Odrasla sam u Teksasu na jednom velikom ranču – tata je bio bogat. Mi, djeca, uvijek smo imali sve najbolje, putovanja u Pariz, Francusku, odjeću. Kladim se da i tvoji imaju veliku kuću. Imate li vrt? Sadite cvijeće?“

„Samo jorgovane.“

U vagon je ušao kondukter, a prethodio mu je hladan nalet vjetra koji je još više razbacao smeće u hodniku i nakratko oživio ustajali zrak. Vukao se tromo, zaustavljajući se tu i tamo da poništi kartu ili porazgovara s putnikom. Prošla je ponoć. Netko je vješto svirao usnu harmoniku. Netko drugi hvalio je zasluge nekog političara. Dijete je kriknulo u snu.

„Možda ne bi imala tako dignut nos kad bi znala tko smo“, rekla je žena kimajući svojom golemom glavom. „Nismo ti mi nitko i ništa, ma kakvi.“

Posramljena, Kay je nervozno otvorila kutiju cigareta i zapalila jednu. Pitala se ima li možda slobodnih mjesta u sljedećem vagonu. Nije više ni minute mogla podnijeti tu ženu, a uostalom, ni muškarca, ali nikad dosad nije bila u sličnoj situaciji. „Ispričajte me sada“, rekla je, „moram krenuti. Bilo mi je drago, ali obećala sam prijatelju da ću se naći s njim u vlaku...“

Gotovo nevidljivom brzinom žena je uhvatila djevojčino zapešće. „Zar ti mama nikad nije rekla da je grijeh lagati?“ dramatično je prošaptala. Šešir boje lavande pao joj je s glave, ali nije se potrudila da ga dohvati. Palucnula je jezikom i navlažila usne. Kako je Kay ustajala tako je žena pojačavala stisak. „Sjedni, draga... Nema tu nikakvog prijatelja... Mi smo tvoji jedini prijatelji i nipošto ne bi htjeli da nas ostaviš.“

„Iskreno vam govorim, ne bih lagala.“

„Sjedni, draga.“

Kay je ispustila cigaretu i muškarac ju je pokupio s poda. Sklonio se u kut i zaokupio otpuhivanjem bujnih kolutova dima koji su se poput šupljih očiju dizali i raspršivali u ništavilo.

„Ne želiš valjda otići i povrijediti njegove osjećaje, je li, draga?“ mazno je zacvrkotala žena. „Sjedni dolje – dolje – eto, to je dobra djevojka. Ajme, kako lijepa gitara. Kako lijepa, lijepa gitara...“ Ženin glas prigušio je iznenadni, statički šum drugog vlaka. Na trenutak su se svjetla u vagonu ugasila; zlatni prozori vlaka u prolazu treptali su u tami: crno-žuto-crno-žuto-crno-žuto. Muškarčeva cigareta pulsirala je poput svjetlosti krijesnice, a kolutovi dima mirno su nastavljali svoj uspon. Vani je naprasno zazvonilo zvono.

Kada su se svjetla ponovno upalila, Kay je masirala zglob na mjestu gdje su joj ženini snažni prsti ostavili bolan trag nalik narukvici. Bila je više zbunjena nego ljuta. Odlučila je pitati konduktera da joj pronađe drugo mjesto. No kada je došao poništiti njenu kartu, preko usana joj je prešlo tek nesuvislo zamuckivanje.

„Da, gospođice?“

„Ništa“, izustila je.

Otišao je.

Trio u separeu promatrao se u zagonetnoj tišini sve dok žena nije izjavila: „Imam nešto što ti želim pokazati, dušo.“ Još jednom je prekopala svoju torbu od voštanog platna. „Spustit ćeš taj svoj nos kad baciš oko na ovo.“

Pružila je Kay nekakav letak tiskan na tako požutjelom i starom papiru da se činilo kao da je star najmanje nekoliko stoljeća. Tankim i suviše kičastim slovima pisalo je:

LAZAR

ŽIVO POKAPANJE

ČUDO

UVJERITE SE SAMI

Odrasli: 25 centi – Djeca: 10 centi

„Ja pjevam crkvene pjesme i čitam propovijed“, rekla je žena. „Bude strašno tužno, neki ljudi se rasplaču, pogotovo stariji. Nabavila sam si i savršeno elegantan kostim: crni veo i crnu haljinu, kako i priliči. *On* nosi prekrasno mladoženjino odijelo šivano po mjeri, na glavi turban, a na lice mu stavimo brdo pudera od talka. Trudimo se, znaš, da to bude prvorazredni sprovod, bona fide. Ali dođavola, u današnje vrijeme je vjerojatnije da će ti se gomila pametnjakovića doći ismijavati, zato mi je ponekad stvarno drago što je takav kakav je, inače bi ga to možda povrijedilo.“

„Hoćete reći da ste dio cirkusa ili nekakve usputne atrakcije?“

„Ne, ne, samo smo mi“, rekla je žena podižući šešir s poda. „Radimo to već godinama, nastupali smo u skoro svakom manjem gradiću Juga: Singasong u Missisippiju, Spunky u Louisiani, Eureka u Alabami...“ Ta i druga imena melodično su kliznula s njenih usana, slijevajući se jedno iza drugog poput kapljica kiše. „Pokapamo ga poslije crkvenih pjesama i propovijedi.“

„U lijesu?“

„Pa da. Predivan je, ima srebrne zvjezdice naslikane po cijelom poklopcu.“

„Mislila bih da će se ugušiti“, rekla je Kay, zadivljena. „Koliko dugo bude zakopan?“

„Sve u svemu, možda sat vremena, ali naravno, u to se ne računa mamac.“

„Mamac?“

„Mhm. To izvodimo noć prije predstave. Prvo pronađemo neku trgovinu, bilo koju s izlogom, i onda s vlasnikom sredimo da *on* tu večer sjedi u izlogu i hipnotizira samog sebe. Tako sjedi cijelu noć ukočen poput kipa, a ljudi dolaze i gledaju, nasmrtno se preplaše...“ Dok je govorila prstom je čačkala uho, povremeno ga izvlačeći da pregleda što je našla. „A jednom je neki šugavi šerif iz Missisippija pokušao...“

Priča koja je uslijedila bila je zbunjujuća i besmislena, i Kay se nije zamarala slušanjem. Unatoč tome, ono što je čula ranije zagolicalo je njenu maštu: u umu joj se pojavio sažet i mutan prikaz ujakova sprovoda, događaja koji nju, istinu govoreći, nije snažno pogodio s obzirom na to da ga je jedva poznavala. Odsutno je zurila u muškarca sve dok lice njezinog ujaka, potpuno bijelo u usporedbi s blijedim svilenim jastukom u lijesu, nije izronilo iz sjećanja. Promatrajući ta dva lica istovremeno, muškarčevo i ujakovo, učinilo joj se da prepoznaje neobičnu paralelu: lice muškarca imalo je istu vrstu šokantne, balzamirane, tajanstvene mirnoće, kao da je zaista eksponat u kavezu od stakla, sretan što ga se gleda, nezainteresiran da uzvрати pogled.

„Oprostite, što ste rekli?“

„Rekla sam: kad bi nam barem iznajmili pravo groblje. Kako stvari stoje sada, prisiljeni smo izvoditi predstavu gdje god možemo... Većinom na napuštenim zemljištima koja su devet od deset puta odmah uz neku smrdljivu benzinsku postaju, što baš i nije od velike pomoći. Ali kao što sam rekla, imamo mi odličnu predstavu, najbolju. Trebaš je jednom doći pogledati.“

„Oh, voljela bih“, rekla je Kay odsutno.

„Oh, voljela bih“, oponašala je žena. „Pa tko te šta pitao? Tko te pitao?“ Zadiгла je suknu i silovito ispuhala nos u poderani rub podsuknje. „Vjeruj kad ti kažem, nije lako tako okretati pare. Znaš koliko smo zaradili prošli mjesec? Pedeset i tri dolara! Probaj ti živjeti od toga, dušo.“ Šmrcnula je i sa zadivljujućom uglađenošću namjestila suknu. „Jednog od ovih dana moj slatki dečko sigurno će umrijeti tamo dolje, a čak će i tada netko reći da je sve namješteno.“

U tom je trenutku muškarac iz džepa izvadio nešto što je izgledalo kao fino ispolirana koštica breskve i stavio je na dlan. Pogledao je Kay i, siguran da ima njenu pažnju, širom otvorio oči i počeo stiskati i milovati košticu na neobjašnjivo vulgaran način.

Kay se namrštila. „Što želi?“

„Želi da je kupiš.“

„A što je to?“

„Amajlija“, rekla je žena. „Ljubavna amajlija.“

Tko god je svirao usnu harmoniku prestao je. Ostali zvukovi, dosad manje prepoznatljivi, odjednom su došli do izražaja: nečije hrkanje, kotrljanje boce džina, glasovi u pospanoj raspravi, udaljeno brujanje kotača vlaka.

„Gdje možeš dobiti ljubav po nižoj cijeni, dušo?“

„Simpatična je. Mislim, lijepa je...“ rekla je Kay odugovlačeći. Muškarac je trljao i glancao košticu o svoju nogavicu. Glavu je spustio u preklinjuću, žalosnu pozu, gurnuo košticu među zube i stao je gristi, kao da iskušava sumnjiv komad srebra. „Amajlije mi uvijek donesu nesreću. Osim toga... Molim vas, možete li ga natjerati da prestane?“

„Nemoj izgledati tako uplašeno“, rekla je žena bezizražajnim glasom nego ikad. „Neće ti nauditi.“

„Natjerajte ga da prestane, dovraga!“

„Što ja tu mogu učiniti?“ upita žena sliježući ramenima. „Ti si ta s novcem. Ti si bogata. Sve što želi je dolar, samo jedan dolar.“

Kay je gurnula torbicu ispod ruke. „Imam samo onoliko koliko mi treba da se vratim na fakultet“, slagala je, a zatim užurbano ustala i izašla u hodnik. Stajala je tamo na trenutak, očekujući probleme. Ali ništa se nije dogodilo.

Žena je, hineći ravnodušnost, uzdahnula i zatvorila oči. Muškarac se nakon nekog vremena smirio i vratio amajliju u džep. Rukom je plazio po sjedalu sve dok nije našao utočište u ženinom mlitavom stisku.

Kay je zatvorila vrata i otišla do prednjeg dijela promatračke platforme. Vani je bilo ledeno, a kabanica joj je ostala u separeu. Odvezala je šal i prebacila ga preko glave.

Iako nikad prije nije putovala tom rutom, područje kojim je prolazio vlak učinilo joj se neobično poznato: visoka i maglovita stabla blijedo obojena zloćudnom mjesečinom strmo su se uzdizala s obje strane bez kraja ili čistine na vidiku. Noćno nebo bilo je jarke, neprohodno plave boje i prštalo je od zvijezda koje bi se povremeno potpuno stapale s tamom. Vidjela je rijeku dima kako teče iz motora vlaka poput dugačkog oblaka ekto plazme. Crvena petrolejska svjetiljka bacala je šarenu sjenu u jedan kut platforme.

Kay je uspjela pronaći cigaretu i pokušala ju je zapaliti, no vjetar je gasio šibicu za šibicom i na kraju je ostala samo jedna. Otišla je do kuta koji je osvjetljavala svjetiljka i sklopila ruke kako bi zaštitila posljednju šibicu: plamen je buknuo, zapucketao pa se ugasio. Ljutito je bacila cigaretu i praznu kutiju. Sva napetost koja se dosada gomilala u njoj dosegla je napokon točku ključanja i Kay udari šakom o zid pa počne jecati tiho, poput razdražljivog djeteta.

Zbog surove hladnoće počela ju je boljeti glava i poželjela se vratiti u topli separe i zaspati. Ali nije mogla, barem ne još, i nije imalo smisla pitati se zašto, jer je dobro znala odgovor. Naglas, dijelom kako bi spriječila cvokotanje zubima, a dijelom da osjeti sigurnost vlastitog glasa, izrecitirala je: „Sada smo u Alabami, bar mislim da jesmo, sutra ćemo biti u Atlanti, a ja imam devetnaest godina, u kolovozu ću imati dvadeset, studentica sam druge godine...“ Osvrnula se u tamu, nadajući se da će vidjeti tragove zore, no dočekaio ju je samo onaj isti, beskrajni zid stabala i onaj isti mrzli mjesec. „Mrzim ga, užasan je i mrzim ga...“ Zastala je posramljena svojom glupošću i previše umorna da porekne istinu: bojala se.

Odjednom je osjetila sablasnu potrebu da klekne i dotakne svjetiljku. Elegantni stakleni lijevak svjetiljke bio je topao, a crveni sjaj probijao joj se kroz ruke; izgledalo je kao da svijetle u mraku. Toplina joj je odmrzavala prste i škakljala je po rukama.

Bila je toliko zaokupljena da nije čula otvaranje vrata. Kotači vlaka tutnjali su -klik-klak-klik-klak prekrivajući zvuk muškarčevih koraka.

Blaga obamrlost svih njenih osjeta konačno joj je dala do znanja da nešto nije u redu, no prošlo je nekoliko sekundi prije nego što se usudila pogledati iza sebe.

Stajao je tamo s nijemom ravnodušnošću, obješenih ruku i glave nagnute u stranu. Zureći u njegovo bezopasno i beživotno lice obasjano rumenim svjetlom svjetiljke, Kay je znala čega se zapravo boji: bilo je to sjećanje, djetinjasto sjećanje na strahote koje su se jednom davno nadvile nad njom poput ukletih grana na stablu noći. Tete, kuharice, stranci – svi su jedva čekali da joj ispredu priču ili nauče pjesmu o sablastima, smrti, znamenjima, utvarama i demonima. I uvijek je tu bila prisutna nesavladiva prijetnja vješca: ostani blizu kuće, dijete, ili će te vještac ugrabiti i živu pojesti! Vještac je živio svugdje, a gdje je bio on bila je i opasnost. Noću u krevetu, čuješ li kako kuca na prozor? Slušaj!

Držeći se za ogradu polako se penjala sve dok nije stajala uspravno. Muškarac je kimnuo i mahnuo rukom prema vratima. Kay je duboko udahnula i zakoračila naprijed. Zajedno su ušli unutra.

Zrak u vagonu otupio je od sna i sada je samo jedno usamljeno svjetlo osvjetljavalo cijeli vagon, stvarajući neku vrstu umjetnog sumraka. Samo je lagano ljuljanje vlaka i tiho šuštanje odbačenih novina narušavalo nepomičnost unutrašnjosti.

Jedino je žena bila potpuno budna. Vidjelo se da je silno uzbuđena: nervozno je vrtjela svoje kovrče i celuloidne trešnje, a punašnim nožicama prekrivenim u gležnjevima rastreseno je lamatala naprijed-natrag. Nije obraćala pozornost kada je Kay sjela. Muškarac se smjestio na sjedalo s jednom nogom podvijenom ispod sebe i rukama prekrivenim na prsima.

U nastojanju da izgleda opušteno, Kay je otvorila časopis. Shvatila je da je muškarac promatra – ni na trenutak nije skidao pogled s nje. Znala je to iako se bojala pogledati ga i potvrditi, poželjela je vrisnuti i probuditi sve putnike u vagonu. Ali što ako je ne budu čuli? Što ako zapravo i ne *spavaju*? Suze su joj potekle niz lice, povećavajući i iskrivljujući slova na stranici sve dok se nisu pretvorila u mutnu mrlju. Iznenada je naglo zatvorila časopis i pogledala ženu.

„Kupit ću je“ rekla je. „Amajliju, hoću reći. Kupit ću je ako je to sve – sve što želite.“

Žena nije odgovorila. Ravnodušno se nasmiješila i okrenula prema muškarcu.

Dok ga je gledala, muškarčevo lice kao da je promijenilo oblik i povuklo se pred njom poput mjesečastog kamena koji tone ispod površine vode. Topli osjećaj lijenosti preplavio je Kay. Bila ga je nejasno svjesna kada joj je žena uzela torbicu i preko glave joj nježno, kao da namješta mrtvački pokrov, povukla kabanicu.

6.2 Analiza prijevoda kratke priče „A Tree of Night“

Prva pitanje koje je trebalo razmotriti kod prevođenja druge priče vezano je uz naslov; „Drvo noći“, „Stablo noći“ ili neka treća verzija u kojoj bi se primijenilo malo više prevoditeljske slobode? Prvi naslov isključen je radi svih mogućih konotacija riječi „drvo“; prema Hrvatskom mrežnom rječniku, ta riječ može označavati „stablo, a može označavati i obrađeni dio stabla koji se dobio sječenjem ili piljenjem te gradivo koje se dobiva sječom stabala.“. Iako joj je po rječniku primarno značenje „stablo“, riječ „drvo“ prvo me asocira na cjepanicu ili na drvo za ogrjev i koliko god da je mala vjerojatnost da bi kod drugih čitatelja moglo doći do zabune, vjerujem da je najbolje da se ta vjerojatnost svede na nulu. „Stablo noći“, bi dakle bio prihvatljiviji naslov, a treća opcija po kojoj bi se naslov nekako proizvoljnije preveo, npr. „Stablo u noći“ ili „Noćno stablo“, vjerojatno bi samo nepotrebno semantički udaljila prijevod od originala.

Osim naslova u priči se pojavljuju još neki izrazi u vezi s čijim sam prevođenjem imala dvojbe, poput termina „wizard man“, koji sam na koncu prevela kao „vještac“. Doslovniji prijevod, tj. riječ „čarobnjak“, danas u hrvatskom ima pozitivnu konotaciju, uvelike zahvaljujući masovno popularnim adaptacijama knjiga *Lord of the Rings* i *Harry Potter*, koje su nastale početkom stoljeća. „Wizard man“ je u Kayinu umu zastrašujuća i misteriozna figura iz noćnih mora, a doslovan prijevod jednostavno ne bi imao isti učinak na modernog čitatelja, pa sam opredijelila za termin „vještac“, koji ima zlokobniji i mračniji prizvuk.

Budući da je „A Tree of Night“ napisana prije skoro 80 godina, nije iznenađujuće da su neki termini zastarjeli i da su poprimili nova značenja, pa tako kada autor nabraja sve vrste smeća razbacane po hodniku vlaka, spominje „Lily cups“, koje su danas poznate kao brend menstrualnih čašica. Štoviše, ako se taj termin upiše u *Google*, skoro svaki rezultat bit će na neki način vezan uz menstrualne čašice, no upotreba tog termina u kontekstu scene mi je bila začuđujuća pa sam nastavila istraživati. Nakon nekog vremena sam uspjela pronaći izvor koji objašnjava da je „Lily cups“ bio brend papirnatih čaša koji se prodavao u Americi, što je već primjerenije objašnjenje tog izraza, a i odgovaralo je opisanom prostoru jer Capote u sljedećoj rečenici opisuje aparat za vodu ugrađen u hodniku.

Jedan od izazova bio je vjerno prevesti neformalan ton te kolokvijalan i osebujan način govora koji karakterizira lik žene koji se javlja u priči. Konkretnije, žena u govoru često upotrebljava idiomatske izraze, primjerice, kada nagovara Kay da popije čašu džina i naredi joj: „Down the hatch“, kada usklikne da je „dog tired“ nakon što se iz hodnika vrati s čašama

ili kada pokušava impresionirati Kay: „You won't be so snotty after you get a gander at this.“ Slične fraze postoje u većini jezika, pa se i u hrvatskom se mogu naći prikladni ekvivalenti za sva tri idioma; moj odabir je bio: „Do zadnje kapi“, „Umorna sam ko' pas“ i „Spustit ćeš taj svoj nos kad baciš oko na ovo“. Još jedan primjer idioma je „Giddyup!“, što je izraz koji se izvorno upotrebljavao kako bi se konja potaknulo da krene naprijed, no u priči žena tim uzvikom pokušava razbuditi i oraspoločiti svoje suputnike. Želeći na neki način u prijevodu odraziti porijeklo originalnog idioma, ali i učinkovito prenijeti semantičko značenje, prevela sam taj idiom kao „Hop! Hop!“.

Capote se rijetko koristi stilskom figurom onomatopeje, no u ovoj priči se ipak može naći jedan takav slučaj: „The train wheels roaring clickety-clack-clackety-click hushed the sound of the man's footsteps“. Na prvi pogled, prevođenje onomatopejskih zvukova trebalo bi biti jednostavno – engleski izrazi samo se transliteriraju na hrvatski, dakle, prijevod bi izgledao ovako: „klikiti-klak-klakiti-klik“. Međutim, u hrvatskom jeziku već postoje ustaljene onomatopejske riječi koje opisuju zvukove kotača vlaka; većinom se koriste „klik-klak“ ili „klika-klaka“. U jednom se dijelu se ustaljene riječi podudaraju s originalnim izrazima, no „clickety“ i „clackety“ nemaju ekvivalenata u hrvatskom, pa zbog toga bi uhu hrvatskog čitatelja mogli zvučati pomalo neobično i neprirodno. Iz navedenih razloga, odlučila sam, umjesto direktne transliteracije, kombinirati onomatopejske izraze koje već imamo u hrvatskom: „klika-klak-klaka-klik“.

Kao i prošla priča, i ova je izazvala određene nejasnoće u interpretaciji, poput pridjeva „furry“ u kontekstu sljedeće rečenice: „As if to deny it, the man made a queer, furry sound deep in his throat and plucked the woman's sleeve.“ Riječ „furry“ bi se u hrvatskom mogla prevesti pridjevima „krzneni“, „čupavi“, pa čak i „dlakavi“, no nijedan od tih pridjeva ne koristi se u kolokaciji s imenicom „zvuk“. Štoviše, i u engleskom jeziku takav je izraz daleko od učestalog, no Capote ga je ipak odlučio upotrijebiti, pa mu treba pronaći barem približan ekvivalent jer doslovniji prijevodi, „krzneni zvuk“ ili „dlakavi zvuk“, ne zvuče naročito suvislo u hrvatskom. Pridjev za koji sam se na kraju odlučila, „životinjski“, dijeli neke aspekte značenja s originalnim izrazom „furry“, tj. samo životinje imaju krzno i samo životinje mogu proizvesti autentičan „krzneni“ zvuk, zbog čega smatram da riječ „životinjski“ u prikazanom kontekstu može poslužiti namijenjenoj svrsi.

7. Zaključak

Razumijevanje i prevođenje atmosfere Capoteovog mračnog svijeta, njegovih rastrojenih likova i prepoznatljivog stila nije lak zadatak, čak i uz poznavanje društvenih i privatnih okolnosti koje su utjecale na njihov nastanak i žanrovskih i formalnih značajki koje se pojavljuju u njegovom pisanju. Izazovi s kojima se suočavaju njegovi likovi mogu se protumačiti i kao psihički problemi ili odrazi osobnih trauma ili anksioznosti, ali i kao paranormalni događaji, pa je bilo potrebno u prijevodu ostaviti mjesta za obje interpretacije. Također mi je bilo važno da prijevod ne bude prekomjerno prilagođen ciljnoj kulturi jer je original jedinstveni rezultat Capoteovih osobnih problema i nasljeđa te žanra američke južnjačke gotike, pri čemu je ključna riječ „američke“ – vjerujem da bi u ovom slučaju čitatelji trebali osjetiti strano i tuđe ozračje mjesta radnje, nikada se ne bi trebali osjećati kao kod kuće, što dodatno pojačava ionako misteriozan i jeziv ton kratkih priča. Kulturni aspekti originala ne bi se trebali uklanjati ili mijenjati osim ako zaista onemogućavaju ili ometaju razumijevanje sadržaja, što ne mislim da se događa kad su u pitanju priče „Miriam“ i „A Tree of Night“. U radu su opisani mnogobrojni različiti čimbenici koji su oblikovali Capoteova djela, pa nisam željela izbrisati te elemente iz prijevoda u korist toga da tekst ima „domaći“ prizvuk hrvatskim čitateljima. Stoga sam se trudila zadržati što više kulturnih značajki u nadi da ću u prijevodu uspjeti očuvati barem dio duha tih, sada već uglavnom zaboravljenih, priča.

Literatura

Bassnet, Susan. „Culture and Translation“, u Kuhiwczak, Piotr., Littau, Karin., *A Companion to Translation Studies*, Cromwell Press Ltd, Great Britain, (2007.) 13–23, <https://dokumen.tips/education/a-companion-to-translation-studies.html?page=29>,

pregledano: 10. kolovoza, 2023.

Bjerre, Thomas Ærvold. „Southern Gothic Literature“, Oxford Research Encyclopedias, (2017.) <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190201098.013.304>, pregledano: 2. kolovoza, 2023.

Encyclopædia Britannica, „Examine the facts and timeline of the Attack on Pearl Harbor on December 7, 1941“, Student Center, Encyclopædia Britannica, <https://www.britannica.com/study/timeline-of-the-attack-on-pearl-harbor> pregledano: 1. rujna, 2023.

Fahy, Thomas. *Understanding Truman Capote*, The University of South Carolina Press, South Carolina, (2014.)

Goad, M. Craig, *Daylight and Darkness, Dream and Delusion: The Works of Truman Capote*, Kansas State Teachers College Emporia, Kansas, (1967.)

Goldstein, Gary. „Review: ‘The Capote Tapes’ chronicles the downfall of the celebrated author“, Los Angeles Times, (2021.) <https://www.latimes.com/entertainment-arts/movies/story/2021-09-10/truman-capote-tapes-documentary>, pregledano: 29. kolovoza, 2023.

Helmsing, Mark. „Grotesque Stories, Desolate Voices: Encountering Histories and Geographies of Violence in Southern Gothic's Haunted Mansions“, Counterpoints, Vol. 434, *CRITICAL STUDIES OF SOUTHERN PLACE: a reader* (2014.), 316-323, <https://www.jstor.org/stable/45177517>, pregledano: 5. kolovoza, 2023.

Lefevere, André. *Translation, History, Culture*, Routledge, London, (1992.) <http://ilts.ir/Content/ilts.ir/Page/142/ContentImage/Translation%20History%20Culture.pdf>, pregledano: 10. kolovoza, 2023.

Levine, Paul. „Truman Capote: The Revelation of the Broken Image“, *The Virginia Quarterly Review*, Vol. 34, Br. 4 (1958.), 600-617, <https://www.jstor.org/stable/26442473> pregledano: 8. kolovoza, 2023.

„Miriam by Capote, Truman, 1924-1984“, Mankato, Minn. : Creative Education, Inc. (1982) u Internet Archive, (2012), <https://archive.org/details/miriam00trum/page/n47/mode/2up> pregledano: 25. lipnja 2023.

Oltermann, Philip. „Truman Capote’s previously unknown boyhood tales published“, The Guardian, (2014., [https://www.theguardian.com/books/2014/oct/09/truman-capote-boyhood-
tales-published](https://www.theguardian.com/books/2014/oct/09/truman-capote-boyhood-tales-published) pregledano: 13. lipnja 2023.

Pavlović, Nataša. *Uvod u teorije prevodjenja*, Leykam international d.o.o., Zagreb, (2015.)

ROS Team, „What are Brownstone Houses and Why are They Popular in NYC?“, Rent, Own, Sell, <https://www.nyrentownsell.com/blog/brownstone-house/> pregledano: 7. kolovoza, 2023.

Spiegel, Alan. „A Theory of the Grotesque in Southern Fiction“, The Georgia Review, Vol. 26, Br. 4 (1972.), 426-437, <https://www.jstor.org/stable/41396901>, pregledano: 7. kolovoza, 2023.

„Tree of Night“, State College Area School District, pregledano: 25. lipnja, 2023., <https://www.scasd.org/cms/lib/PA01000006/Centricity/Domain/1487/Tree%20of%20Night.pdf>

„Truman Capote – Playboy Interview (1968)“, Playboy (1968.) u Scrap from the Loft, (2016.) <https://scrapfromtheloft.com/books/truman-capote-playboy-interview/> pregledano: 7. kolovoza, 2023.

Turan, Kenneth. „'Infamous' Fails Where 'Capote' Succeeded“, NPR, (2006.), <https://www.npr.org/2006/10/13/6259809/infamous-fails-where-capote-succeeded> pregledano: 27. kolovoza, 2023.

Tymoczko, Maria. „Why Literary Translation is a Good Model for Translation Theory and Practice“ u: Boase-Beier, Jean., Fawcett, Antoinette., Wilson, Philip. *Literary Translation*. Palgrave Macmillan, London, (2014.) 11–31